

İrfan Erdoğan o Korkmaz Alemdar

ÖTEKİ KURAM

ÖTEKİ KURAM

Kitle İletişim Kuram ve Araştırmalarının
Tarihsel ve Eleştirel Bir Değerlendirmesi

Size, bu kıtapta sunulanlara inanın veya inanmayın demiyoruz; eğer inanılmayacak geliyorsa, inanmayın. Biz, yaptığımız ve yapmadığımız üzerine düşünmenizi ve her doğru ve yanlış denileni soruşturmanızı bekliyoruz. Ne gerek var değil mi? Zaten soruşturuyoruz! Bu soruşturmamızı, yanıtlarımızı ve yaptıklarımızı ve yapmadıklarımızı da soruşturursak ne olur acaba?

Özgür düşünen insan, insanlaşma nedeniyle onu yöneten insanımsı güçler için tehlikedir; bağımlı düşünen insan ise, insanımsılaşma nedeniyle kendisinin ve kendî gibilerin, insanın ve insanlığın düşmanıdır.

2010

Yenilenmiş 3. baskı

BÖLÜM V

KAPİTALİZMDE KURAM VE ARAŞTIRMALAR: İNSANLARI KONTROL İÇİN BİLİM VE ARAŞTIRMA

OLUŞUM

On sekizinci yüzyılda, bazı düşünürler sosyal, ekonomik ve tarihsel süreçlerin kendi yasaları olan karmaşık yapıya sahip olduğu düşüncesini geliştirmeye başladı. Sosyal, kültürel ve siyasal düzenlemeler, gözlemlenemeyen karmaşık süreçlerin ürünü olarak düşünölmeye başladı. Bu yönelimle birlikte, toplumun incelenmesi doğal dünyanın bilimsel incelenmesiyle yakından ilişkilendirilmeye ve onların yöntemleri kullanılmaya başladı. Bu yeni yönelimle, Vico'nun *Bilim* (1669-1774) ve Montesquieu'nun (1689-1755) *Kanunların Ruhunu* yapıtları farklı sosyal koşulların özel kültürel ve materyal belirleyicilere bağlı olduğunu açıklamaya çalışmıştı. Bu başlangıçlarla, toplumları ve işleyişlerinin açıklarken karmaşık tarihsel ve hatta çevresel koşullar göz önüne alınıyordu. Bu yönelim teolojik ve dogmatik açıklamalardan uzaklaşmayı da getirdi. Aydınlanma ile tanrının sözü üzerine kurulmuş toplum, ilişki ve iletişim anlayışı değişmeye başladı. Aydınlanma düşüncesinin temel özellikleri şöyle özetlenebilir:

- Kiliseye, batıl inanca ve dini baskıya ve suçlamaya karşıtlık;
- Bilimsel keşif ve teknolojik gelişme isteği;
- Aydınlanma düşünürleri demokrat değillerdi, fakat yaşadıkları ülkede anayasal ve yasal reformlar görmeyi istiyorlardı.
- Dinsel doğma ve batıl inanç yerine, ampirik ve materyalist bilginin üstünlüğüne inanç: Toplumun çalışma yollarının gerçek nedenlerini bulmak arzusu. Bu amaçla yöntemlerini doğal bilimlerden aldılar.

KİTLELERDEN KORKU VE KONTROL GEREĞİ

18 ve 19'uncu Yüzyıl

18. ve 19. yüzyılın tanınmış "bilim adamları" ve "düşünürlerinin" önemli bir kısmı, özgürlük ve insanca yaşam koşulları arayışının peşinde başkaldırlara girişen veya başkaldırma potansiyeli olan kitlelere düşmandılar. Bu korkuyla kabus görenlerin bazıları demokrasiye de karşıydı ve mutlakiyet yanlısıydı. Kitlelerden korku ve kitlelere karşı düşmanlık duygusunu ve bunun iletişimini Batı'nın önde gelen bilim adamlarının çoğunda görürüz.

19. yüzyılın yoğun işçi mücadeleleri sırasında kapitalizmin kitle hareketleri ile sürekli yüz yüze gelişi, kitleleri kontrol etmenin gerekliliğini ön plana çıkarmıştır. Amerika ve Avrupa'da örgütlü işçi sınıfı mücadelesi --grevler, direnişler-- kapitalist sınıf içinde büyük korku yaratmıştır. Kitle hareketleri genellikle polis ve ordu gücüyle bastırılma yoluna gidilmiştir. Kitlelerden duyulan rahatsızlık ve korku bilimde kendini kitleleri demokrasi ve gelişmeye tehlike olarak gösterme temeline dayanan yönelimi ortaya çıkarmıştır. Kitlelerin yıkıcı ve tehlikeli olduğunu ileri süren ve *Principles of Population (1798)* kitabında Malthus kitlelerin kontrol edilmesi zorunluluğundan söz etmiştir. Ceare Lombroso "*Criminal Man*" yapıtıyla ve kültürel antropologlar sundukları "bilimsel" açıklamalarla ırkçılığı ve kafatasçılığı savunmuşlar, yabancılara ve toplum düzenine karşı olanları "hasta olarak" niteleme görüşünü getirmişlerdir. Sık sık kurulan dünya fuarları kapitalist teknoloji ve propagandanın iletişildiği uluslararası iletişim alanı olmuştur. Bu alanda, iletişimle ilgili olabilecek ilk kuramlardan biri Le Bon'un 1895'te basılan *Kalabalık Psikolojisi* yapıtıdır (Mattelart, 1994: 31-32). Gustave Le Bon bu yapıtında ve belli ölçüde Sigmund Freud *Kitle Psikolojisi* (1921) yapıtında kalabalıkları, çılgın, mental salgına veya kitle histerisine yatkın, kendi istekleriyle hareket edemeyen robotlar (otomatonlar) olarak niteler.

19. yüzyılın tutucu aydınları eski Yunan kültüründen ve idealist feodal ortaçağdan çok etkilenmişlerdir. Toplumu, sanki yaşayan organizmalar gibi temel gereksinimleri olan bir bütün olarak niteleyen bu aydınlara göre, her insan, gelenek görenekleri, toplum değerlerini ve kurumları yaşatan görevleri yerine getirmek için yaratılmıştır; başkaldırı, toplumun doğal düzeninin bozulmasıdır. Örneğin, en tutucularından en liberallerine kadar, önde gelen bilim adamları (August Comte, Emile Durkheim, Herbert Spencer, Edmund Burke, Alexis de Tocqueville) 19. yüzyılın ayaklanmalarına karşı, "doğal düzenin onarılması ve korunması" gerekliliğini öne sürmüşler; bu gerekliliği yansıtan tutucu toplum ve değişim modelleri sunmuşlar ve evrimin genel yasasını formüle etmişlerdir. Pozitivizmin ve sosyolojinin kurucusu olarak bilinen Comte'a göre (1977), toplumsal evrimi değiştirmek olası değildir. Toplumsal evrim, aklın evriminin, bir ürünüdür. Bu evrim üç aşamadan geçer: Teolojik ve askeri dönem; metafizik düşünün egemen olduğu adli dönem, pozitif düşünün egemen olduğu bilim ve endüstri dönemi. Bu üç aşama zorunlu ve düzenli bir şekilde birbirini izler; insanların denetiminden bağımsız olarak oluşurlar. (Yani başkaldırı ve devrim çabaları, doğaya ve evrime aykırıdır). Comte varolan sistemi korumak için, istikrar ve düzen ilkelerini keşfetmeye çalışmıştır. Düşüncesine uygun bir şekilde, III. Napolyon'un diktatörlüğünü desteklemiş, Osmanlı yöneticilerinden

Cizvitlere kadar dñyananın her yerindeki tutucu güçlere yol göstermeye çalışmıştır. J. S. Mill ve A. Comte gibilerin, bugün de yaygın bir şekilde yapıldığı gibi, toplumsal sorulara çözümü "etik" ile olmuştur. Aslında, etik ile çözüm, çözüm getirmez, yanlış yönlendirilmiş ilgiler ve faaliyetlerle, insanları suçlamayı ve baskıyı beraberinde getirir.

Kapitalist dñyananın kendini haklı çıkarmasında en çok kullandığı bir nedensellik bağıını, geleceğe korkuyla bakan ve tek çarenin kitlelerin kontrol edilerek durdurulmasını öngören Charles Darwin ortaya atmıştır. Thomas Hobbes'un tanımladığı insanı yücelten Darwin'in "en zinde olanın sağı kalışı" varsayımını işleme günümüzün egemenlik ideolojisinin temel taşlarından biridir. Darwin'in düşünceleri 19. yüzyılın sonlarında ve 20. yüzyılın başlarında Gaetano Mosca, Vilfredo Pareto ve Robert Michels gibi aydınların tutucu seçkinci yaklaşımlarının temel taşı olmuştur. Bu aydınların hepsi de faşist burjuva politikalarını desteklemişlerdir. 1923'te, Pareto şöyle diyordu: "*Faşizm, zayıf burjuva demokratik hükümetlerin İtalya'da yapamadığını yapabildi; 1920-1921 fabrika işgallerinde devrimcileri ezebildi*" (Therburn, 1976:141).

Evrimci antropoloji Amerikan sosyolojisine önemli etkiler yapmıştır. Darwin'den büyük ölçüde etkilenen antropologlar, insanın maymun gibi bir yaratıktan insana (homo sapiens'e) nasıl değıştiğini keşfe çalıştılar. Fiziki-antropologlar, insanı fiziki evrim geçiren biyolojik organizma olarak aldılar. Sonra, dil, dilbilim, kültür ve arkeoloji, fiziki antropolojiye eklendi. Sömürgeciliğin gelişmesiyle, Avrupalıların ilkel toplumlarla "temasları" bu kültürlere ilgiyi arttırdı. J. J. Bachofen, John F. McLennan, H. J. Maine ve Edward B. Tylor kültür evrimini temelde doğal evrime kıyas olarak düşündüler. Bu evrimciler, toplumu türlü yaratıklarla eş tuttular; ilerlemeyi Darwinci ilkeyle gördüler; kültürel yeniliklerin biyolojik anlamda değışime eşit olduğunu, kültürel ve toplumsal kalkınmayı, otomatik olarak önceden belirlenmiş tek bir yönde ilerleme olarak kabul ettiler. İlkel halkları, bir erken çağın "sağı kalanları" olarak tanımladılar ve Avrupa gibi gelişip, doğal olarak, "medeni statüye" erişeceklerini belirttiler. Comte'un görüşünü izleyen antropologlar da bu "ilkel halkların" Batılılar yardımıyla kalkınacaklarını savundular; sömürgeciliğı desteklediler. Spencer ve benzerleri de doğasal bir evrim sürecine kimse'nin karışmaması görüşünü savundular; sömürgeciliğe karşı gibi görünen bu fikirle, aydınlar, gerçekte sadece bunu inceledikleri kabilelerle sınırlandılar, sömürgeciliğin ciddi bir eleştirisini yapmadılar. Aksine, bu kabilelerin sömürgecilerle işbirliğı yapan sisteminin kendi halinde bırakılmasını savunarak var olan ilişkileri ve dengeyi desteklediler.

20'nci Yüzyılın Başları

Yirminci yüzyılın başlarında, kitlelerden korkuyla ve onları yönetmeyle/kontrolle gelen iletişim sorunu, dikkatli ve kolektif karar gerektiren acil bir sosyal konu olarak belirlenmiştir. Birinci Dünya Savaşı'nda, buna kitleleri savaşa hazırlama ve bu hazırlığın sürekli olarak yapılması gereği eklenmiştir. Ardından, özellikle kitle üretimi ve pazar kontrolü gereksinimiyle, kitlelerin sadece siyasal pazar için değil aynı zamanda ekonomik pazar için de "üretilmesi" gereksinimi çıkmıştır. Yönetilenleri kontrol ve yönlendirme amaçlı iletişimde, propaganda ve kamuoyunu biçimlendirmekten geçen ikna yoluyla biliş ve davranış yönetimi peşindeki aydınların üzerinde durduğu ilk konu retorik/belagat¹⁰ konusu (kitleleri yönlendirmede etkili ve güzel söz söyleme sanatı) olmuştur. Bu bağlamda sanat, konuşmacı, dinleyici, strateji, mantık ve heyecanlar/duygular gibi kavramlar üzerinde kafa yorma önem kazanmıştır. Dolayısıyla, ilk kuramlar ve kuramsal açıklamalar retorik alanından gelen açıklamalar olmuştur. Bunun yanında, sosyal bilimlerin gelişmesiyle birlikte, bu kuramlara sosyoloji, siyaset bilimi, psikoloji, sosyal psikoloji, dil bilimi ve anlam bilimi kaynaklı kuramlar ve araştırmalar eklenmiştir. Bu yaklaşımların büyük bir bölümü sosyal düzenin meşrulaştırılması ve sürdürülmesi amacını ve kaygısını güder. Bu kaygı ve amaçla kitle iletişimini ele alır ve işler.

Kitlelerden korku, önce kitlelerin baskı ile kontrol gerekliliğini ortaya çıkartmıştır. Bu duruma çözüm için önce, polis ve (Nat Pinkerton gibi) özel güvenlik şirketleri geliştirilmiştir. Polis ve güvenlik şirketlerinin baskı ve iletişimle enformasyon toplama yollarının geliştirilmesi yaygınlaşmaya başlamış ve günümüzdeki gibi bireylerin iletişimlerini dinleme ve kontrol mekanizmalarının kullanımına gelinmiştir. Baskı yöntemiyle sindirme yanında uzun dönemli biliş ve davranış biçimlendirilmesi için çözümler aranmaya başlanmıştır. Siyasal alanda bu, propaganda ve eğitim yoluyla "rızayla katılımı" sağlama olarak başlamış; günümüzde "çoğulculuk, demokratikleşme, bilgi toplumu, kamusal alan, demokratik katılma" gibi birçok anlatılarla gelen yaygın ve kapsamlı biliş yönetimine dönüşmüştür. Ekonomik anlamda ise, özel şirketlerin çıkarlarını gerçekleştirme ve bunu yaparken de reklamcılık ve halkla ilişkiler gibi isimlerle ortaya çıkan örgütlenmeler oluşmuştur. Kitle iletişimi bağlamında her iki gelişme, propaganda ve etkiyle ilgili kuram ve araştırmaların geliştirilmesini beraberinde getirmiştir. Dolayısıyla, kitlelerden korku, insanları baskı ve ikna ile yönetme ve yönlendirmeyi gerektirmiştir.

¹⁰ Belagat (Rhetoric) en geniş anlamıyla söz söyleme sanatıdır.

KÜLTÜREL KONTROL: KİTLELERE KARŞI YÜKSEK KÜLTÜRÜ KORUMA

Kitlelerden korku ve kitleleri aŐađılamanın kendini gösterdiği birçok alanlardan biri de kültür alanı olmuştur. Kapitalizme kültürel kontrol, önce yüksek kültürü koruma çabasıyla başlamış, giderek kitle üretimi yapan teknolojilerin yarattığı kitle kültürünü meşrulaştırma ve bu kültürün içinde "popüler kültür" diye bir kültür oluşturarak endüstriyel kültürü egemen yapma biçiminde olmuştur. Bu süreçte, endüstriyel kültürlerle uymayan yerel kültürler ya yok edilmiŐler, ya marjinal hale getirilip gerektiğinde kullanmak için bir köŐeye atılmıŐlar ya da dönüŐtürölüp "kültürel emtia" yapılarak kapitalist pazara bütünleŐtirilmiŐlerdir.

Kültürel antropologlar, sosyologlar, sosyal-psikologlar, tarihçiler, siyaset bilimcileri, iletiŐimciler, siyasal ekonomistler ve sosyal bilimlerin hemen her dalı kültür ile ilgilenmiŐtir. Bayağı zevkleri ve istekleriyle sadece demokrasiye değil, aynı zamanda toplum değerlerine ve yüksek kültüre karşı tehlike olan kitlelere karşı demokrasinin ve yüksek kültürün korunması gerektiği düşüncesi yaygınlaŐtırmaya başladı. Bu o denli etkili oldu ki, Türkçede bile, "kültürsüz insan" demek, köylüler ve iŐçilerden oluŐan cahil kitleler anlamında kullanılmaya başlandı. Kaliteyi ve niteliği, aile ve toplum değerlerini, kültürel gelenekleri koruma ve sürdürme adı altında insanlar ve alternatif medya üzerindeki baskılar meŐrulaŐtırıldı ve yaygınlaŐtırıldı. Bu bağlamda, tutucu okulların en tutucu (ve gerici olarak nitelenenleri) kültür konusuna, kitlelere ve kitlelerin kültürüne karşı yüksek kültürün ve değerlerin korunması bağlamı içinde yaklaŐmıŐlardır. Bu çerçevede akla ilk olarak Matthew Arnold (1822-1888) gelir. Őair, eğitimci, okul müfettiŐi ve edebiyat eleŐtirmeni Arnold kültürü sağlıklı demokratik devletin önemli öğesi ve "*dünyada düŐünölen ve söylenen en iyiyile kontak*" olarak gördü. Matthew'e göre kültür güzellik, zeka ve mükemmellik gibi karakterlere sahiptir. Bu karakterleri bütün insan toplumları için aynı olarak varsayar. Daha iyi bir dünya ancak daha çok insanın bu kültürü paylaŐmasıyla mümkündür. Bu "kültürel elitizme" göre, alçak kültürün büyük kısmı köŐede bucakta yer alan, ciddiye almaya bile gerek olmayan değersiz bir sosyal olgudur. Alçak kültürü temsil eden popüler veya kitle kültürü bayağı, değer-siz ve zararlıdır. Bu bağlamda, "alçak kültürlerin" medeni toplumun mahvı yönünde çalıŐtıđı ve modern toplum için büyük bir tehlike olduğu sürekli vurgulanmıŐtır. Örneğin, Oswald Spengler (1980), "*Bati'nın Gerilemesi*" adlı kitabında, 1900'lerin başında, Batı'nın "sonbaharı" yaŐadıđı ve beyaz olmayan ırkların, özellikle "sarı tehlikenin" Avrupa'yı yıkacağını savundu. Buna benzer görüşü Pareto, Nazi Alman aydınları

ve sonra Ortego Y. Gasset ve T.S. Eliot gibiler de paylaştılar. Başta liberal ve sonradan tutuculuğa sapanan Ortega Y. Gasset "*Kitlelerin Başkaldırısı*" kitabında (1930) egemen sınıfların korkularını dile getirdi: Gasset'e göre seçkinsiz bir toplum asla düşünülemez ve kitle gücü çeteciliklidir; kitle eğitimi ve kitle kültürü "en iyi insanların" bağımsızlığını azaltır; kitle insanı gaddar, önyargılı ve düşünmeyendir. Burjuva toplumsal ve siyasal eşitlik, kitlelerin gittikçe artan şekilde haklarını aramaları ve sosyalist sistemlerin kurulması, tutucuları daha da büyük kaygıya düşürdü. Örneğin, Eliot bu kaygılarla, "*Kültürün Tanımlanması Üzerine Notlar*" yapıtında (1948) "kültür standartlarının" gitgide gerilediğini ve bir zaman gelecek hiçbir kültürün kalmayacağını savunmuştur: Eliot'a göre tek kurtarıcı Hıristiyanlık ve seçkinliktir. Çünkü "yeni eğitilmiş kitleler kültürü iletme işine girişince" kültürü yozlaştırdılar. Eliot o denli gericiliğe sapanmıştı ki burjuva demokrasisinde belli bir toplumsal düzeyin altındaki kişilere eğitimin yasak edilmesini savundu. Eliot kapitalist toplumsal ilişkiler ve sınıf yapısı hakkında bilimsel bir düşünüş biçimine sahip olmaktan yoksundu: "Kitle toplumu ahlaki bir merkeze, evrenselce kabul edilen bir ahlak yasasına sahip değildir. Endüstri ve maddecilik ahlaktan-yoksundur, çünkü açık-seçik ve laiktir." Benzer şekilde, Dwight MacDonald da 1960'lara gelindiğini ve seçkinlerin ortadan kalktığını, ciddi kültürün silindiğini ve bunda suçlunun kitle/popüler kültürü olduğunu ileri sürmüştür. Dolayısıyla, tutucu okulun her yeni kuşağı uygarlığın tehlikede olduğunu ve medeniyeti korumak gerektiğini, çünkü sonun "ufukta" olduğunu ileri sürmüştür. Bunun son örneğini "Medeniyetlerin Çatışması" fikriyle, komünist öcü yerine, "yeni öcüyü" sunan Huntington vermiştir. Bu tür kuramlarla beslenen politikalarla farklı kültürler, inançlar, azınlıklar ve yoksullar, "kültürsüz-kitleler" diye adlandırılırlar ve birbirine düşürülürler.

Kültürel seçkinciler uzak geçmişi güzellik ve gerçek için referans noktası olarak kullanırlar: İyi kültür geçmişin bir şeyidir, modern hayat yapmacıktır. Ressamlık gerçek sanattır, fotoğraf değil; tiyatro sinemadan; siyah-beyaz film renkli filmden üstündür. Kabalaştırılan, ticarileştirilen, kişisel ilişki düzeyinden uzaklaştırılan ve görevselci ve tekniksel yapıları reddederler. Her yeni teknolojiye ve kitle kültürüne şüpheyle yaklaşırlar. Bu yeni bir şey değil; örneğin, Sokrates Atina'nın hastalıklarına neden olarak yazının icadını göstermişti. F. Nietzsche tiksintiyle, gazeteyi şöyle tanımlar: ayak takımı zehirlerini kusarlar ve ona gazete adını verirler" (Carey, 1992).

Arnoldian elitist/seçkinçi görüşün yanında, kültürü bu ikilem dışında ele alan yaklaşımlar gelişmiştir. Örneğin John Bodley ve Clifford Geertz gibi antropologlar kültürü daha betimleyici bir şekilde ele alırlar.

Özellikle liberaller, ticari aydınlar ve endüstri-ötesiciler "halk arzu ettiğini, istediğini alır" görüşünü savunarak kitle kültürünü farklı bir yere yerleştirirler. Edward Shills göre (Thernborn, 1976) çoğunluğun doğasından gelen entelektüel sınırlılığa bakarsak (çoğunluk doğuştan mankafa olduğu için), bayağı ve vahşi kültür gerçekte kitlelerin hak ettiği ve zevk almaya devam edecekleri kültürdür. Shills gibi aydınların görüşü de kapitalist dünyanın "ekmek ve sirk" kültürel politikasını destekler. Bu destekleme çabasında Alvin Toffler gibiler de Amerika'nın kültürel bir gelişme deneyine sahip olduğunu ve iyi kültürün iyi ticaretle el ele gittiğini anlatırlar: Böylece Toffler ve benzerleri kültürel emperyalizmin hem post-modern peyzajını yücelterek savunurlar hem de, aynı zamanda bu peyzajı kendi varlıklarıyla renklendirirler. Newcomb ve Hirsch (1984/1994) gibi kültürel yorumcular, eleştirel yaklaşımların kitle iletişim araçlarının içeriğinin ideolojik karakteri görüşünü reddeder ve televizyonu kültürel forum olarak tasvir ederler. Aynı paralelde, Barkin ve Gurevitch (1987) televizyonu herkes için her şey olabilecek "boş araç" olarak nitelerler: İzleyicinin istediği şekilde kullandığı bir araç.

Kitleler ve kitle kültürü, kapitalist okulların bazılarında negatif bir şekilde ele alınmaz. Bazıları kitle kültürü perspektifini, elitlerin kültürel aygıtlar üzerindeki kontrolü ellerinde tutma niyeti olarak eleştirir. Kitle iletişimini tarihin hiçbir döneminde insanların sahip olmadığı ölçüde eğlence ve olasılıklar veren kültürel "cornicopia" olarak görür.¹¹ Kitle iletişiminin sunduğu çeşitlilik ve kalitenin, örneğin Amerika'yı "kitle iletişim teknolojileriyle aracılanmış altın çağa" getirdiği ileri sürülür. White 1957'de, yakında Shakespeare'in kendi çalışmalarının televizyon sayesinde oturma odamıza geleceğini, Thucydides'in tarihsel yönteminin televizyonda tartışılacağını, Bach'in yaygın bir şekilde dinleneceğini, ucuza alınabilecek Goethe veya Tocqueville'in Mickey Spillane'nin romanları yanında sergileneceğini müjdelemiştir. Benzer müjdeyi bu tür teknolojik yenilikleri ve kullanımlarıyla gelen, Amerikan kültürünün nice liksel ve niteliksel "olağanüstü" çeşitliliği "iyimser" bir şekilde yorumlayan, Alvin Toffler gibiler de vermişlerdir. Evet, dedikleri gibi oldu, fakat sorun, var olması ve ucuz olması değil, sorun, kimin neyi neden kullandığı ve kullanmadığıyla gelmektedir.

¹¹ Cornicopia Yunan mitolojisinde Zeus'un emdiği, kırılıp meyvelerle doluğu keçi boynuzu anlamına gelir. Halk/folk kültüründe kişinin isteğiyle dolan dilek kütusu olarak kullanılır.

SİYASAL KONTROL: BİRİNCİ DÜNYA SAVAŞI'NA KİTLELERİ HAZIRLAMA

Tarih boyu kitlelerin bilişlerinin ve faaliyetlerinin kontrolünde sürekli olarak yapılanlardan biri de, gerçek ve sahte düşmanlarla kitleleri saldırmaya/savunmaya hazırlamak olmuştur. Bunun başarmak için, insanların düşmanlık duygularıyla doldurulması gerekmiştir ve bu doldurma din, namus, kavim, aile, tanrının temsilcilerini koruma, demokrasi, özgürlük, vatan, cihat ve savunma gibi gerekçelerle yapılmış ve yapılmaya devam etmektedir. Savaşa hazırlama, toplum yönetiminde ikna gereği yaygınlaştıkça, özellikle toplum düzeni ciddi şekilde iç ve dış sömürmeye (ve sömürülmeye) dayandıkça, daha da artar. Bu da, sadece ordunun değil, kitlelerin barışta bile sürekli olarak iç düşmanlara (çoğu kez kendisine) karşı ve dış düşmanlara (diğer yerlerdeki kendisi gibilere) karşı hazırlanması ve kullanılması gerekir. Bu gereksinim, kapitalizmle birlikte giderek artmış ve bu artışla birlikte böl, birbirine düşür ve yönet politikaları, stratejileri ve taktikleri de zenginleşmiştir.

Kapitalizm feodal düzene karşı mücadele verirken, kitleler özgürlük, insanlık, insan hakları gibi onların elinden alınmış ve onları mutlak köle veya yarı köle veya atıl duruma düşürmüş, ekonomik bakımdan yoksul bırakmış ve baskılar altında tutan bir sistemi desteklemek veya ona karşı olmak seçeneği karşısında, ikiye ayrılmıştır. Bu kitleler birbirlerini öldürerek kapitalizmin feodalizmi yıkıp siyasal gücü ele geçirmesini sağlamıştır. Kapitalizmle birlikte, insanlar kendilerini birden ücret köleliğinin beraberinde getirdiği yoksullaştırma koşullarıyla yüz yüze bulmuştur. Yoksullaşan ve kötü koşullarda yaşayan kitleler, kaçınılmaz olarak demokratik talepler etmeye başlamıştır. Bu taleplere karşı kapitalizm, işçi sınıfının bir kısmını kiralama işini yaygınlaştırmış; var olan meşrulaştırılmış baskı örgütlerini geliştirmiş ve yeni özel güvenlik şirketlerini oluşturmuş; taleplere, baskıyla ve gerektiğinde de işçi sınıfını birbirini öldürterek karşılık vermiştir.

Birinci Dünya Savaşı dönemi propagandayla biliş ve davranış yönetiminin kitleler üzerine uygulandığı ve bu uygulamalardan dersler alındığı bir dönemdir. Bu dönem aynı zamanda “kızıkların istekleri” olarak nitelenen kitlelerin demokratik taleplerinin ve kitle hareketlerinin yasalarla ve baskılarla yoğun bir şekilde bastırma çabalarının verim vermeye başladığı dönem oldu.

Barış adayı olarak Amerikan başkanı seçilen Wilson, tarihte görülmemiş propaganda girişimleriyle birlikte Amerika'yı savaşa soktu.

Halk Enformasyon Komitesi ya da yönetici liderinin adıyla “Creel Komite” Savaşı Amerikan halkına satma işini üstlendi. Creel medya, iş,

sanat ve akademi dnyasından kişileri topladı. Komisyon sistemli, koordineli ve etkili propaganda makinesi olarak çalışmaya başladı. İlk yapılan işlerden biri, karşı propagandayı ve savaş karşıtlarını engelleme faaliyetlerini desteklemek oldu: Savaş karşıtlarını, savaş karşıtı basında yazı yazarları ve komünistleri hapse attırmak için ve sendika hareketlerini ezmek için geliştirilen meşhur 1917 Casusluk Yasası'nın ve 1918 İsyana Teşvik Yasası'nın (Sedition Act) ıkmasını desteklediler. Komisyonun propaganda sunumlarının bazıları gerçekti, bazıları abartma ve bazıları da açıkça uyduruydu. Komite propaganda sırasında, örneğın, 100 milyondan fazla poster ve broşur dağıttı; 6000 haber bülteni ile savaşla ilgili enformasyonu kontrol etti; her hafta komitenin hazırladığı 20,000'den fazla materyal Amerikan gazetelerinde (haber ve köşe yazısı) olarak yer aldı. Amerikalıların bazılarının gazetelerde haber dışı şeyleri okuduğunu bilen komite, önde gelen makale, roman ve kısa hikaye yazarlarının yardımıyla, gazetelerdeki o yerleri de, aynı formatı kullanarak, savaş propagandasıyla doldurdular. Bu propaganda kampanyasına John Dewey, Walter Lippmann ve Edward Bernays gibi meşhur düşünürler/aydınlar da katıldı.

Komitenin Resimle Tanıtım Bölümü, o zamanın en usta ve becerikli reklamcılarını ve mizah izimcilerini çalıştırarak, sadece gazeteleri değil, dergileri de propaganda resimleri, karikatürleriyle doldurdular. Vatandaşperver renklerle süslenen güçlü ve etkili posterler Amerika'nın her yerindeki billboardları süsledi. Komitenin Film Bölümü, Hollywood'un da desteğıyle, en küçük film parçasından uzun metrajlı filme kadar üretilen ürünler propaganda işine katıldılar. Örneğın, *Kayser: Berlin Canavarı* (*The Kaiser: The Beast of Berlin*), *Kültür Kurtları* (*Wolves of Culture*), *Kayser ile Cehenneme Git* (*To Hell With The Kaiser*) gibi filmler yapıldı ve tüm Amerika'da gösterildi.

Savaş karşıtları ve pasifistlerin sesi boğuldu; kitle iletişim araçlarının yoğun kampanyasıyla (haberler, filmler, fotoğraflar, konuşmalar, kitaplar, dergiler, romanlar içine yerleştirilen öyküler, vaazlar, posterler, dedikodular, el ilanları, maaşın verildiğı zarf içine yerleştirilen propaganda materyalleri ile) toplum savaş psikolojisiyle dolduruldu. Askerlerle işçilerin kol kola posterleri Amerika'nın her yerindeki fabrikaların duvarlarına asıldı. İnsanlar fedakârlığa çağırıldı ve zevkle öldürecek ve canlarını feda edecek psikolojiye sokuldu. Düşünün "demokrasi ve insan haklarından" bahseden bir devlet, insanlarını savaşa sokmak için, demokrasi ve insan haklarını yoğun propaganda kampanyasıyla yaratılan duygusal ve düşünsel atmosferle ortadan kaldırıyor ("var mıydı ki" diye de sorabilirsiniz).

SİYASAL KONTROL: PROPAGANDA VE KAMUOYUNU İKNA

Kitlelerin siyasal kontrolü, en geniş şekliyle, özgürlük ve demokrasi-nin varlığı, seçme ve seçilme hakkının olduğu, seçim süreçleriyle (ve şimdi internette tartışma blog'larıyla) demokrasiye insanların katıldıkları ve "açık toplumun düşmanlarına karşı" demokrasinin korunması gerektiği bilisini insanlara işleme olarak özetlenebilir. Siyasal kontrol, meşru-laştırmalardan ve gayri-meşruştırmalardan geçerek işlenir.

Creel Komite ülke içindeki propaganda faaliyetini 1918'de durdurdu. Birkaç ay sonra, dış propaganda yapan bölüm de, büyük tartışma-lardan sonra, kapatıldı. Elbette savaş zamanı propagandacıları kalemlerini, kameralarını, fırçalarını ve çıkarlarını bırakıp kitlelerin arasına karışmadı. Lasswell'e göre (1927) ve Komitenin Dış Propaganda Bölümü başkanına göre, Komitenin çoğu Washington'da ve New York'ta kaldılar. Orada, savaş sırasında kurdukları bağlardan da faydalanarak, işlerine devam ettiler, çünkü savaş sırasında yaratılan ve kullanılan yöntemler devlet kurumları ve özel çıkarlar için çok değerliydi. İnsanlara düşmanlık ve nefret eken, insanların birbirini kitleler halinde öldürmesini meşrulaştırırlar, bu işi demokrasiyle bağlamaya ve aynı işi, farklı tonlarda, özel hayatta yapmaya devam ettiler. Örneğin Edward Bernays Komitede öğrendiği teknikleri Madison Avenue'ye (reklamcılık ve halkla ilişkiler dünyasına) taşıdı ve propagandanın demokratik yönetim için araç olduğu düşüncesinin savunucusu oldu (ki bu kandırmadır, çünkü Jefferson'un Amerikan demokratik teorisi insanların aydınlanması üzerine kuruludur, kandırılması değil). Ama savaş sonrasında günümüze kadar, Amerikan yönetimi, iç ve dış politikasında Jefferson'un dilini konuştu, ama Creel Komitesi'nin yaptığını yaparken, işgal ve katliamlar tarihi yazdı.

Sosyal bilimlerde egemen gündemi, 1920'lerdeki Avrupa ve Amerika'daki siyasal ve ekonomik koşullara uygun bir şekilde propaganda ve kamuoyu biçimlendirme yoluyla kitleleri yönetme oluşturuyordu. Psikoloji temelli uyarıcı-tepki (stimuli-response) kuramı zamanın egemen yaklaşımıydı. Bu egemenlikten kitle iletişimiyle ilgili olarak "pasif izleyici" ve doğrudan etkiyi anlatan "taşıma kemeri" (transportation belt), "hipodermik iğne" (hypodermic needle) ve "sihirli mermi" (magic bullet) kuramları türemiştir. Bu kuramlar ve araştırmalar ana akım olarak nitelenen ve içinde birden fazla yaklaşımı barındıran yaklaşımlardır. Bu ilk yaklaşımlar Avrupa ve Amerika'da 19'uncu yüzyıldan beri gittikçe artan işçi hareketlerini ve kitlelerin başkaldırısını kontrol gereksinimi ve böylece burjuva demokrasisini koruma amacının bütünleşik bir parçasıdır. Buna sonradan ticari, endüstriyel ve pazar ile ilgili kaygılar eklenmiştir.

Propaganda üzerine alışma Birinci Dünya Savaşı'yla ve Avrupa'da kapitalizmin-uzantısı Nazizmin/faşizmin kitleleri yönlendirmesi ile yoğunlaşmaya başladı. İlgili propaganda ile kitlelerin yönetici sınıfların arzuları/çıkarları doğrultusunda yönlendirmeyi kuramsal olarak açıklama, bu bağlamda araştırmalar yapma ve propagandayla aranan etkinin gerçekleştirilmesi yollarını bulma olmuştur. Yönetimsel iletişimle ikna bağlamında, Eski in'den Makyavelli'ye ve ondan da Lippman'ın 1920'lerde yazdığı halk/kamu ile ilgili analizi ve Lasswell'in propaganda ile ilgili çalışmalarına kadar uzun bir yol vardır. Bu uzun yoldaki çalışmalar 20. yüzyıldaki, kitap boyu tartiştığımız nedenlerle, giderek yoğunlaşmıştır. Bu yoğunlaşma, İkinci Dünya Savaşı sonrası modernleşme ve enformasyonun zgr akısı gibi çerçeveleri eklenerek zenginleştirilmiş ve günümüzdeki yeni-eklemelerle devam etmektedir.

Kitle iletişiminde ilk araştırma, Harold Lasswell'in 1927'deki *Dünya Savaşı'nda Propaganda Teknikleri* yapıtıdır. Lasswell savaşta fikir yönetimini devletin ele aldığını ve propaganda ile sosyal dayanışma yarattığını ne sürdü. Böylece psikolojinin uyarar-tepki kuramı iletişimde kullanılmaya başlandı. Buna bağlı olarak pasif izleyici görüşü gelişti. Lasswell 1939'daki *Dünya Devrimci Propagandası* yapıtıyla propaganda doktrinlerini poplerleştirdi. Lasswell'in iletişim alanına yaptığı en önemli katkı, iletişim kuramları ve araştırmalarının yoğun bir şekilde kullandığı "Kim, Kime, Hangi Kanaldan, Ne Etkiyle, Ne Söyler" formülü oldu. Bu formül Amerikan egemenliğindeki iletişim anlayışının temel taşıdır. Her şey bu temel üzerine inşa edilmiştir.

"Dünya Savaşı'nda Propaganda Teknikleri" yapıtını yazan Harold Lasswell (1927), Creel Komitesi'ndeki deneyiminden de beslenerek, kitle iletişiminin kamuoyunu değiştireceği ve kitlelerin her görüşe sürükleyebileceği, nefret, arzu ve umut verebileceği düşüncesini işlemeye başladı. Lasswell propagandayı "sosyal dayanışma" aracı olarak sunmaktadır. Dolayısıyla, kitleleri kontrol için, propagandanın gerekliliğini işlemektedir. Lasswell'in bu yaklaşımı, o zamanda egemen olan uyarar-tepki (stimulu-response) modeline dayanıyordu. Bu da, doğrudan etki, güçlü etki tezini destekliyordu (ki buna bağlı olarak, Sihirli mermi ve hipodermik iğne gibi teori anlayışı/iddiası gelmiştir).

Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra, artan bir şekilde siyasal, ekonomik ve kültürel kontrol gereksinimi ile birlikte, liderlik, karar verme, tutum, tutum değişimi, örgütlü yapıların etkinliği gibi konular ön plana ıkıma/çıkartılmaya başlandı. Siyaset bilimi, sosyoloji ve sosyal psikoloji, ekonomi ve kültür alanı, böylece, önem kazandı. Ekonomik alanda, pazarlama araştırmaları 1920'lerde gelişmeye başladı. Pazarlama ile medya ilişkisi de reklamlarla kuruldu. Tüketicilerin alişkanlıkları

ve tercihleri, reklamın etkisi gibi konular üzerinde durulmaya başlandı. Siyasal alanda, kamuoyu araştırmaları Walter Lippmann'ın *Public Opinion* (1922) yapıtıyla desteklenen görüşle ivme kazandı. 1937'de *Public Opinion Quarterly* dergisi çıktı. İletişim alanı, sosyologların, siyaset bilimcilerin, sosyal-psikologların ve matematikçilerin ilgilendiği alan olarak hızla gelişmeye başladı. Bu sırada, araştırmalarda kullanılan ölçme yöntemleri de geliştirildi ve bunların başında da Bogardus (1925), Thurstone (1929), Likert (1932) ve Lazarsfeld tarafından geliştirilen ölçmeler gelir.¹²

Avrupa'da kitlelerin popüler liderler tarafından yönetilmesi, kitleleri sistem katma konusunu daha da ön plana çıkarttı. Fakat 1930'larda pozitivist-ampirizmin egemen olmaya başlamasıyla birlikte, Chicago Okulu, Lasswell ve Lippmann gibi niteliksel analiz yapanların yaklaşımı ikinci plana düşmeye başladı. Liberal Demokratik eleştirel yaklaşımlar kayboldu ve yerini devlet kurumlarına ve özel çıkarlara faydalı ve siyasal bağlamda tartışma getirmeyen yönetsel araştırmalar aldı. Örneğin, *The Payne Fund* çalışmaları 1930'larda filmlerin çocuklar ve yetişkinler üzerindeki etkilerini araştırdı. Bu araştırmalarda ekonomik statü, eğitim, ev yaşamı, mahalle, cinsiyet ve yaş gibi temel sosyodemografik etkenler ölçüldü. "İnsanları bilme" işine, özel ve devlet kurumları artan bir şekilde katılmaya başladı.

1930'larda faşist kışkırtma propagandasıyla (agit-prop) birlikte psikolojik savaş fikri gelişmeye başladı. Propaganda ve psikolojik savaş görüşü, Faşist İtalya'da ve Nazi Almanya'da liderlerin bir nutukla kitleleri harekete geçirmesi bu görüşü destekledi. Goebbels propaganda ve psikolojik savaşın günümüzdeki biçimini düşünen ve geliştirenlerin önde gelenlerden biri oldu. Goebbels, Hitler'in doğrudan-polemikçi propaganda tekniği düşüncesinin aksine, eğlenceyi en etken propaganda biçimi olarak gördü ve Hitler'le çatışmasına rağmen bu yönde film, müzik ve kısa-haber filmleri üretimini teşvik etti. Alman halkının bağnazlıklarını ve inançlarını eğlence-propaganda ile sömürmeye yönelik yapıtlara yöneldi. Almanlar savaşı kaybederken ve büyük yıkıntıya uğrarken, Goebbels, Amerikan Walt Disney ve Hollywood'un yaptığını yaparak, kaçışçı-eğlence filmi yapmaya başladı. Renkli filmle egzotik, mitolojik, metafizik sahnelerle, zevk ve eğlenceyi sundu; Dünyanın üzerine oturmuş Alman uçarak Türk bayrağının dalgalandığı İstanbul'un surlarında Osmanlı giyimli düşmanları yok etti. Goebbels'in 1945'te 100.000 Alman askerini kullanarak yaptığı Napolyon'a karşı direnişini anlatan film tarihsel eğlence-propaganda filmlerinin en görkemlisiydi.

¹² Ölçme yöntemlerinin ayrıntıları için bkz: Erdoğan, 2007, Pozitivist Metodoloji.

Hitler döneminde yapılan propagandanın en tanınmış incelenmesi ve eleştirisi Alman sosyalisti Serge Tchakotine tarafından yapılmıştır. Nazi Almanya'sında propaganda sürecinin gelişimini inceleyen Tchakotine'in Siyasal Propaganda ile "*Kitlelerin İğfali*" kitabı Fransa'da 1939 yılında ilk kez basıldığıında Almanya yönetimini icitmemek için yasaklanmıştı. Tchakotine kitabını ithaf ettiği Pavlov'un kuramı yardımıyla propagandanın kitleleri etki altına alma mekanizmasını açıklamıştır. Yaptığı aslında medyanın çağdaş toplumlarda oynayabileceği kaygı verici rolü ortaya koymaktadır.

EKONOMİK KONTROL: ETKİLİ SÖMÜRÜ İÇİN KURAM VE ARAŞTIRMALAR

Ekonomik kontrol, ekonomik yapının geçerliliğini savunma, bu yapı için bilgi ve kontrol mekanizmaları üretme ve uygulamayla ilişkilidir. Ekonomik kontrolde hem kitlelerin bilişleri siyasal, ekonomik ve kültürel yapıların çıkarlarına uygun bir şekilde biçimlendirilir, hem de bilgi üretimiyle kitlelerin ekonomik olarak yönetilmesinde etkinliğin artırılması politika ve uygulamalarına yardım edilir. Aynı şeyler kültürel ve siyasal kontrolde da yapılır. Zaten her üçü birbirinden bağımsız değildir; tam aksine birbiriyle iç içedir ve birbirini desteklerler.

Kitlelerin demokratik taleplerinin temelinde siyasal temsil sorunundan çok, insanca yaşam koşulları olmuştur. Kitlelere demokratik hakları vermemenin temelinde de kapitalizmin üretim ilişkilerinin karakteri, özellikle ücret politikaları ve çalışma koşulları gelir. Kitleleri kontrol gereği, kitlelerin taleplerini ezme yanında, kitle üretimi yapan endüstriyel yapının kitle halinde tüketimi garantilemek için kitlelerin talebini de yönetme gereğinden kaynaklanmış ve gelişmiştir. Bu gelişme seyrine bakıldığında, özellikle 1920'lere kadar olan zamanda, kitlelerin başkaldırısını kontrol önde geliyordu. 1920'lerde Avrupa ve Amerika'da, talep yönetimi için kitleleri bilme gereksinimi gelişmeye başladı ve iletişim kuram ve araştırmaları bu yöne doğru çekilmeye başlandı. Kuram ve araştırmaların ekonomik sömürünün meşrulaştırılması ve geliştirilmesi için kullanılmaya başlanması, halkla ilişkilerde, özellikle Edward Bernays'ın 1920'lerde başlayan ve kurduğu özel şirketle ve yazılarıyla sistemli bir hale gelmiştir. Radyo, müzik ve gazetecilik endüstrileri gibi diğer kitle iletişim alanında, aydınların şirketlerin ekonomik etkinliklerini yaygınlaştırması ve biliş yönetiminde başarı sağlaması için çalışmalarını "izleyicileri anlama" ve ölçme teknikleri geliştirmesi, özellikle 1930'larda başlamıştır. Bilim adamları, medya yöneticileri, Amerikan zenginlerinin kurduğu vakıflar ve özel şirketlerin işbirliğinde, iletişim

kuram ve araştırmaları endüstriyel yapının çıkarlarını sağlama ve geliştirme için kullanılmaya başlanmıştır. Bu işbirliğine, özellikle savaş propagandası ve sonradan psikolojik savaş gereksinimi nedeniyle devlet de katılmıştır. Lazarsfeld'in, yönetsel araştırma (administrative research) olarak nitelediği araştırmalar, yapısal işlevselci sosyoloji ve Amerikan sosyal-psikoloji kuramlarıyla desteklenerek 1930 sonlarında ivme kazandı. Bu araştırmalara örnek olarak Ruth C. Peterson and L. Thurstone'un "*Motion Pictures and the Social Attitudes of Children*"; Herbert Blumer and Philip M. Hauser'in "*Movies, Delinquency, and Crime*"; Hadley Cantril'in "*The Invasion From Mars*"; Bernard Berelson, Hazel Gaudet ve Paul Lazarsfeld'in "*The People's Choice*"; Elihu Katz ve Paul Lazarsfeld'in "*Personal Influence*" verilir. Bu değerlendirmede aranan veya amaç, kitle toplumundan uzaklaşmak değil, endüstriyel materyal ve düşünsel üretimi kitleler halinde tüketen kitlelilerin var olmasıdır. Eğer tüketen kitleler yoksa konu kitle iletişim araçlarıyla, reklamlarla, propagandayla, eğitimle ve halkla ilişkilerle nasıl yaratılacağı olur. Bu ve bundan sonraki araştırmacılara verilen dolarların amacı "etkinin kaç aşamadan geçtiğini, dolaylı olup olmadığını" bulmaları için değil, etkinin kimlerden ve nasıl geçerek olduğunu bulmak ve böylece yeni iletişim stratejileriyle kontrol mekanizmaları kurarak arzulanan kitleyi elde etmek ve tutmaktır. Bu araştırmalar uyaran ile tepki veren arasında algısal uyum faktörleri, grup üyeliği, sosyal ağlar, atfetme, kaçınma, yaklaşma, kararı etkileyen diğer kapı tutucular gibi "ara etkenlerin" girdiğini buldular. Bu bulgulardan etkinin dolaylı ve hatta zayıf olduğu akademik çevrelerde sunulurken, aynı anda etkinin bu bulgular yardımıyla nasıl güçlü ve yaygın olarak sağlanabileceği üzerinde durulmaya başlandı. Amaç akademik alanda zayıf etki kuramları geliştirilirken ve böylece kitle iletişim sistemi "kötü kültürel etkiler" konusunda sorumluluktan arındırılırken, endüstriyel alanda etkiyi maksimum bir şekilde sağlama yolları aranmaya devam etti. Amerika'da yapılan alan ve laboratuvar araştırmaları aynı anda bu iki amaca/sonuca hizmet etmek için tasarlanmıştır. Sonrası zaten, iletişim alanında bilimin endüstriyel yapının çıkarlarını gerçekteştirmeye bütünleşmesi biçiminde geliştirilen bir tarih olmuştur. Bu tarih iletişimin siyasal ekonomisinden, Liberal demokratik siyasal ekonomistler dışında, siyasalın atılması ve ekonominin (özellikle işletmenin ve etkinliğin baskın olduğu bir ekonominin) yerleştirilmesi tarihidir.

20. yüzyılın başlarında iletişimle uğraşanların hiçbiri, örneğin, Taylorizm ile iletişim arasında bağ kurmamıştır. Onun yerine iletişimi bir sosyal, ekonomik veya siyasal güç olarak niteleyenler çıkmıştır. Bu niteliklemeyle, örneğin, iletişimin (ve teknolojilerinin), toplumdaki yapıları

yeniden-örgütlediği düşüncesini yaymışlar ve bu düşünce, iletişimin devrimler yaptığı ve iletişim devrimleri gibi anlatıları getirmiştir. Aslında, Taylorizm’de için yeniden-örgütlenmesini iletişim yapmadı; iş-yeniden örgütlenmedi; kapitalistler üretim sürecinde kendilerine işlevsel olan bir düzenleme getirdiler. Bu düzenlemeyi fabrikada üretim sürecinde yeniden örgütlenme olarak nitelersek, bunu yapan iletişim değildir. Bu yeniden-örgütlenme, kaçınılmaz olarak bu yeniden-örgütlenmenin yapısına uygun yönetsel ve fabrika içi iletişim türlerini/şekillerini beraberinde getirdi. Taylorizm hakkında üretilen iletişimler de ya Taylorizmi meşrulaştıran ve yücelten bir şekilde ya da onu çeşitli biçimlerde eleştiren şekillerde oldu. İletişimin fabrikada ve fabrika dışında üretimi kaçınılmazdır, çünkü Taylorizm dahil her insan faaliyeti, egemenlik ve mücadele içinde düşünen ve düşündüren insanlar tarafından açıklanması gerekir. Taylorizm denen üretim sürecini belirleyen insan, var olan üretim süreçleri üzerinde düşünen, deneyler yapan ve var olanı yerinden ederek Taylorizm denen yapıyı getiren insandır. Bu insan aynı zamanda, bu yapıyı kuramsal olarak açıklar. Taylor’un farklılaşma, uzmanlaşma ve tekrarlama/yineleme üzerine kurulan ve üretimin yönetiminde ve ürün çıktıısında etkinlik getiren sisteminin işleyişi, için yapılışındaki süreçlerde değişiklik getirdi; için değişik şekilde örgütlenmesi ve bu örgütlenmeyle gelen fabrikadaki üretim ilişkiler kaçınılmaz olarak hem fabrikada hem de toplumda sosyal iletişimin nasıl örgütleneceği ve yürütüleceğine ilişkin düşünceleri çıkardı. Taylorizm, iletişimde “etki” arayan güç yapıları ve onlara hizmet edenler için, örneğin, sosyal iletişimin rasyonel kurallar hiyerarşisine göre örgütlenmesi gerektiği öne sürüldü ve bunun “onlar için faydaları” üzerinde duruldu. İletişim bağlamında oluşum, iletişimin endüstriyel yapıyla uyum içinde kurumsallaştırılması ve enstrüman olarak kullanılması yönünde belirleniyordu. İletişim kuram ve araştırmaları yönetim ve kontrol anlayışından geçerek şekillendi. Sosyal süreç olarak iletişim ekonomik ve siyasal karakter kazandı. Hem Birinci Dünya Savaşı sırasında ve sonrasında hem de İkinci Dünya Savaşı öncesi, sırası ve sonrasında iletişim siyasal sistemin dengesi, savaşın desteklenmesi, ekonomik pazar yapısına işlevsel olan bilgiyi ve açıklamayı sunma ile ilgilendi. Bu yönelim Aydınlanmayla gelen hümanist geleneğe ters düşüyordu. Taylorizmle yüceltilen ve etki ve istikrar arayan “bilimsel yönetim” anlayışı iletişime de taşındı.

Daha önce rasyonelleştirilmiş endüstriyel fabrikalar ile pratikler arasında gevşek bağ setleri vardı. Taylorizmde kapsamlı ve tutarlı bir sosyal makine yaratıldı. Böylece sosyal istikrar hiyerarşik örgütlenme prensibiyle birleştirildi. Bu birleştirmeyle, aynı zamanda, iletişim de sosyal süreç olarak bu hiyerarşik sisteme bağlandı. *İlerici Demokrasi*

(1915) kitabında, Croly, diğer birçok liberal-demokrat gibi, bilimsel yönetim sistemi içinde endüstriyel demokrasi yaratmayı tartıştı. Bilimsel yönetim sadece iş dünyasıyla sınırlı olmayan öncelikle demokrasiyi tutan ve yaratan siyasal bir teknikti. Bu yolla, iletişim yollarını (araç geçlerini, yollarını) ve yapısını kontrol ederek, toplum yönetilebilir tek bir bütün olarak tutulabilir.¹³

Taylorist yönetim sistemiyle, sosyal bütün için gerekçesiyle, sosyal iletişimin gözlenmesi ve kontrolü getirilmektedir. Bu siyasal politika sadece Taylorizm sistemi içinde değil, her sistem içinde değişen biçimlerde her zaman zaten vardı. Taylorizm buna, bilimsel yönetim anlayışı getirdi. İletişimin gelişmesi, kuramlar ve araştırmaların oluşması ve gelişmesi, bu yönetsel ilgi/amaç içinde görülmeli ve ele alınmalıdır.

Taylorizm, hem ekonomik hem siyasal hem de iletişimsel bağlamalarda planlama düşüncesini öne çıkardı. Bu düşünce, önemini 1929 krizinden sonraki toplum politikalarında, iletişim alanında, Federal İletişim Komisyonunun (FCC) kurulması ve hem iletişim endüstrileri arasındaki rekabetin düzenlenmesine hem de pratiklerin sistemli bir hale getirilmesine önyak oldu. İletişim artık genel rasyonelleştirme ve meşrulaştırma kaynağı olarak kullanılmaya başlandı.

Taylorist anlayışta, toplumun parçaları ve süreçleri, bir makinenin parçaları gibi birbirine bağlıydı. Bu anlayışla, toplumla ve iletişimle ilgili biyolojik benzetmelerin yerini giderek mekaniksel benzetmeler aldı. Örneğin, 1930'larda, toplum imajı "yüksek seviyede bütünleşmiş makine veya mekanizmalar biçimindeydi. Benzer şekilde, iletişim de, Liberal-demokrat hümanistlerin gördüğü gibi organik olarak gelişen ilişkiler seti yerine, hiyerarşik olarak örgütlenmiş sistem olarak görülüyordu. Bu mekaniksel anlayışta, birbirinde farklı iletişimsel fenomenler, gerçi yüzeyde birbirinden farklı, fakat sonuçta dinamik bir bütün oluştururlar. Örneğin, telgraf, telefon ve radyo, birbirinden farklı görünürler, fakat işlevsel bir birimi oluştururlar. Toplum düzeninde, her olay ve durum kendi yerine ve işlevine sahiptir. Sistemlilik toplum yapısının içsel prensibidir. Bu sistemliliği yaratan mekanizmalar bütünün işlevselliğini sağlarlar. Dolayısıyla, iletişimdeki gelişmeler sistemliliği geliştiren işlevselliğe sahiptir.

Bu mekaniksel görüşle, iletişim birbirinden farklı işlevler gören ve birbirine bağlı parçalar olan " iletişimsel bütün" olarak görülmeye başlandı. Yukarıda anlatılan bağlamda iletişim, içsel olarak egemenlik ve kontrol tarihiyle ilişkilidir. Bu tarih 1930'larda, iletişim alanında, Lazarsfeld'in Columbia Okulu ve Hovland'ın *Yale Okulu* geleneklerinin

¹³ Ayrıntılı bilgi ve kaynak için bkz: Eriksson, 2007

başlatılmasıyla, iletişim kuram ve araştırmalarına izleyiciyi, okuyucuyu, dinleyiciyi bilme ve yönlendirme amaçlı yönelimin oluşmasıyla rayına oturdu; Lasswell'in formülünden kullanımlar doyumlarına ve paralel bir gelişimle post-yapısalcılığa doğru giden destekleme kuramları ve araştırmalarını getirdi.

Toplum yaşamının her alanında, en azından kapitalizmle birlikte rasyonel (veya bilimsel, pragmatik, enstrümantal, katılımcı) yönetim yoluyla kontrol sadece Taylorizm ile ekonomik alanda değil, örgütlü olan egemenliğin yürütülmesinin kolaylaştırılması ve geliştirilmesi için her alanda geliştirildi ve geliştirilmeye devam etmektedir.

İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI: DEVLET DESTEKLİ PSİKOLOJİK SAVAŞ

1980'ler ve sonrasında, yeni araştırmacılar iletişim alanındaki gelişmelere, Őimdiye kadar okunmamış kaynaklardan yeni ve açığa çıkarılmamış bilgiler kattılar. Bulgulara göre, iletişim alanındaki kuramlar ve araştırmalardaki yönelimi Rockefeller, Ford ve Carnegie Foundations, ordu, CIA, Devlet Bakanlığı ve devlet kurumları tarafından propaganda için kullanılan akademisyenler belirlemiştir. Bunun bir anlamı da, iletişim kuram ve araştırmaları devlet kurumları ve zel Őirket yapılarının çıkarları doğrultusunda belirlenmiştir: Akademinin egemen siyasal, kültürel ve ekonomik politikalara bütünleşmesi. 1930'larda başlayarak, Rockefeller Foundation, rneğin, Lasswell'e içerik analizi için, Hadley Cantril'e Princeton niversitesinde kamuoyu araştırması ve *Public Opinion* dergisini kurmak için, Douglas Waples'e Chicago niversitesinde gazete araştırması için ve Lazarsfeld'de Columbia niversitesi'nde *Office of Radio Research* projeleri için destek verdi.¹⁴

1937'de CBS başkanı Frank Stanton'un ve Marshall'in yardımıyla, Rockefeller Foundation Cantril'in "*Princeton Radio Research Project*" nerisini kabul etti ve merkez Princeton'da açıldı. Stanton director; Cantril ise yardımcısı oldu. Fakat Stanton CBS işinden vakit ayıramadığı için, onun yerine Lazarsfeld'i buldular.

Savaş yaklaştığında Rockefeller Foundation Sovyet ve Alman etkisine karşı Amerika'daki göçmen nüfusunu koruma gerekliliğini düşünmeye başladı. Bunun için "*İletişim Semineri*" adı verilen grup oluşturuldu. Bu grup toplantılar yapmaya başladı. *İletişim Semineri* savaş yıllarında, özellikle iki gündem üzerinde durdu: (1) kitle iletişimini bilimsel incelenmesinin haritasını çıkartma ve (2) Nazi propagandasına karşı

¹⁴ Bu bölümle ilgili ayrıntı için bkz: Simpson, 1994; Sproule, 2008; Buxton, 2008 ve 1996; Glander, 2000; Park ve Pooley, 2008; Pooley, 2006 ve 2008.

ve savaşa destek için kitleleri harekete geçirme amaçlı hükümet üstü bir plan çizmek. Sproule (2008) bu şizofrenik bilimsel enstrümantalizmi “bilimin ve hizmetin ideolojisi” olarak tanımladı. *İletişim Semineri*’ni ilk grup raporunu 1940 Haziran ayında “*Kitle İletişim Araştırması*” başlığı altında çıkardı. Bu rapor Lasswell’e atfedilen meşhur “kim kime hangi kanaldan hangi etkiyle ne söyler” formülünü sundu. Rapor açıkça savaş için “düşünce yönetimini” gerekli görüyordu ve gerekçe olarak da fikir birliğinin veya rızanın sağlanması kamunun beyninin/düşüncesinin bilinmesi gerektiğini belirtmekteydi; bunun için araştırma metoduna sahip olduğu; araştırmayla halkın düşüncesi hakkında güvenilir bilgi edinileceği; bunun sonucunda da halkın beyninin nasıl etkilendiği veya etkilenebileceği hakkında bilgi vereceğini ileri sürmektedir. Asıl amaç, Amerika halkını Nazi Almanya’ya karşı hazırlamak ve bu sırada iletişim araştırmaları alanında ideolojik ve metodolojik kavramları oluşturmaktı. Bu raporun görüldüğü toplantılarda, yukarıdaki rapordaki düşüncüyü savunan Harold Lasswell, Amerikan toplumunun demokratik değerleriyle kitle rızası mühendisliği yapmayı amaçlayan manipülasyon ve kandırma arasındaki çatışmayı çözecek görünen iki yıllık bir proje aldı. Lasswell’e göre, ABD toplumunun elitleri (araştırmayı parayla destekleyecekler) Nazi Almanya ve Sovyetler Birliği gibi otoriter toplumlardan gelen tehlikelerden demokrasiyi korumak için sistemli bir şekilde kitle duyarlılıklarını maniple etmelidir. Toplantıda, Lasswell’in bu önerisi Chicago Üniversitesi Sosyal Bilimler eski dekanı Donald Slesinger tarafından eleştirildi. Öneri “faşistçe” bulundu. Fakat öneri Rockefeller Foundation’ın desteğini aldı. Karşı gelen eski dekan ise Rockefeller Foundation’ın toplantıları ve seminerlerinden uzaklaştı/uzaklaştırıldı ve iletişim akademisyenleri çevresindeki etkisini hızla yitirdi. Birkaç ay sonraki toplantıda, dil yumuşatıldı ve rapora “*İletişimde İhtiyaç Duyulan Araştırma*” başlığı verildi; devlet/hükümet ve halk arasında iki yönlü iletişim önerildi ve gerekçe olarak da “demokrasinin tehlike altında” olduğu belirtildi. “Yeni kitle iletişimi propaganda amacıyla kullanılabilir” denildi ve “otoritercilikten kaçınılması” gerektiği belirtildi. Raporun bu sözleri, aslında, meşrulaştırıcı uydurular ve gerçekle ilişkisizdi. Rockefeller Foundation, propaganda ilişkili araştırma projeleri işindeydi. 1940’a gelindiğinde, Rockefeller’in desteklediği projeler arasında Cantril’in *Princeton Public Opinion Research* Projesi ve *Princeton Shortwave Listening Center*; Chicago Üniversitesi’ndeki *Graduate Library Reading Project*; *Film Library of the Museum of Modern Art*; *Library of Congress Radio Project*; New School’daki *The Totalitarian Communications Project* ve Lasswell’in Library of Congress’deki “*İçerik Analizi*” operasyonu vardı (Pooley, 2008; Gary, 1996).

Polonya'nın işgalinden sonra (1939) Rockefeller Foundation kamu-oyu araştırmacılarını destekledi ve propaganda için harekete geçirdi (Gary, 1996). Foundation aynı zamanda "*Communications Seminar*" adıyla desteklediği girişimle, savaşa zamanı ve savaş sonrası araştırma tarzını belirleyen gidişi somutlaştırdı. Bu somutlaşma, ABD'nin savaşa girmesiyle gelen yoğun propaganda örgütlenmesi ve faaliyetleriyle iletişim araştırmalarının ve kuramlarının geleceği belirlendi.

İkinci Dünya Savaşı psikolojik savaşı çıkarttı ve onunla birlikte yeni uygulamalı iletişim araştırmasını geliştirdi. Bu savaş sırasındaki propaganda çalışmaları sırasında sosyal bilimciler arasında, özellikle iletişim ve sosyal psikolojiyle uğraşanlar arasında, kişiisel, sosyal ve bilimsel şebekeler kuruldu. Bu ilişkiler ağı sayesinde, savaş sonrasında sosyoloji, sosyal psikoloji, siyaset bilimi ve iletişim alanlarının belli yönlerde gelişmesi, psikolojik operasyonların ve iletişim araştırmalarının yürütülmesi sağlandı.

"Psikolojik savaş" kavramı 1941'de adapte edildi ve kısa zamanda ABD devletinin gerekli bölümlerinde benimsendi. İstenen/aranan "rıza mhendisliğiydi". Bu amaçla, Avrupa'ya girmek, halkın desteğini almak ve ABD ekonomisini savaşa örgütlemek için propaganda zorunlu olarak görüldü. Dışarıda Beşinci-kolon kullanma gereği belirtildi. Sabotaj, devirme, komando baskınları ve gerilla hareketleri yapan zel Operasyon takımları kurulması dşnld. Böylece, geleneksel ordu operasyonunu destekleyen "yeni savaş aygıtı" oluşturuluyordu. Bu görüşleri ortaya atan Donovan, tanınmış bir *Wall Street* avukatı, başkan Roosevelt'in arkadaşı olduğu için 1941de, "*Office of the Coordinator of Information*" (OCİ) kurdurdu ve başına geçti; fakat Washington'da bürokratik karşıtlık buldu; ama 1942'de sonradan "*Office of War Information*" ve ardından da "CİA" olacak propaganda yapısı oluşturuldu. Gizli/karanlık propaganda için OSS oluşturuldu. Benzer örgütlenmeler, bu işi üstlenen gazeteciler veya iş adamları tarafından ordunun bölümlerine de sıratıldı. Kadrolar büyüdü ve operasyonlar başlatıldı. Bu operasyonlarda iletişimle uğraşanlar da yer aldılar. İletişim alanının önde gelenleri olarak bilinen herkes, savaş sırasında, ülke içinde ve dışında araştırma ve propaganda yaptılar, gizli ve açık operasyonlara katıldılar. Gazetelerde, magazinlerde, radyo yayınlarında ve insanların mektuplarından "istihbarat" toplamak için analiz yaptılar ve analiz tekniklerini geliştirdiler. *Public Opinion Quarterly* dergisini kuran DeWitt ve Poole antikomünist propaganda uzmanı olarak çalıştı. Alexander Leighton and Margaret Mead gibi sosyologlar ve antropologlar ABD radyo propagandasında kullanmak için Japon kültüründeki çekişmeleri/ karşıtlıkları belirleme işine girdiler. Hadley Cantril "survey araştırma

tekniklerini” gizli istihbarat toplama görevine uyarladı. *Office of War Information* (OWI) Elmer Davis ve alan araştırması (survey) bölümü Elmo Wilson tarafından yürütülüyordu. *The Office of Strategic Services* (OSS) William Donovan tarafından yönetiliyordu. Rensis Likert tarım bakanlığı “*Division of Program Surveys*” bölümünde ordu ve propaganda ve psikolojik savaş veren her kuruluş ve bölüm için alan araştırması personeli sağlıyordu. Harold Lasswell Library of Congress’de “*War Communication Division*” (Savaş İletişimi Bölümünü) yönetiyordu. Kurt Lewin, Amerikalıların yiyecek alma ve yeme alışkanlıklarını, savaş sırasındaki et kıtlığı nedeniyle, ciğer ve böbrek gibi sakatat yemeye değiştirme ile ilgili ikna araştırmaları yapıyordu. Araştırma bulgularına göre alışveriş yapanlar arasındaki konuşmalar ve bu konuşmaları takip eden grup karar vermesi, uzmanlar tarafından verilen konuşmalardan daha etkilidir. Bu bulgu, enformasyon akışını kontrol eden “kapitütucu” düşüncesini getirdi. Kurt Lewin gibi birçok tanınmış psikolog ve sosyal-psikolog (Frances J. Anderson, John L. Finan, Carl I. Hovland, Irving L. Janis, Arthur A. Lumsdaine, Nathan Macoby, Fred D. Sheffield, ve M. Brewster Smith) “*Information and Educational Division of the War Department*” içindeki Araştırma Bölümünde çalıştılar. Yaptıkları arasında öncelikle psikolojik ölçme ve değerlendirme programları, araştırma tasarımları ve uygulamaları gelmektedir.

Yukarıda adı geçen örgütlenmelerde ve diğerlerinde tanınmış birçok diğer akademisyenler ve aydınlar görev aldılar. Örneğin, The OWI, Elmo Roper (Roper survey organization), Leonard Doob (Yale), Wilbur Schramm (Stanford), Alexander Leighton (Cornell), Leo Lowenthal (Institut fur Sozialforschung and University of California), Hans Speier (RAND Corp.), Nathan Leites (RAND), Edward Barrett (Columbia), and Clyde Kluckhohn (Harvard) ve diğer birçok kişiden hizmet aldı.¹⁵

OWI iletişim araştırmaları için Paul Lazarsfeld, Hadley Cantril, Frank Stanton, George Gallup, ve Rensis Likert ile yaptıkları kontratları ve danışmanlıkları sürekli yeniledi. Aynı zamanda yeni kurulan “*National Opinion Research Center*” için destek sağladı.

Lasswell’in projesinde Heinz Eulau (Stanford), Irving Janis (Yale), Ithiel de Sola Pool (MIT). Lasswell’in Library of Congress projesi sistematik içerik analizi yapan yer olarak bilinir.

Ordunun psikolojik savaş bölümünde çalışanlar arasında, William S. Paley (CBS), C. D. Jackson (Time/Life), W. Phillips Davison (RAND and Columbia), Saul Padover (New School for Social Research), John W. Riley (Rutgers), Morris Janowitz (Institut fur Sozialforschung and

¹⁵ Diğer ayrıntılı bilgi için bkz: Winkler, 1978 ve Doob, 1947.

University of Michigan), Daniel Lerner (MIT ve Stanford), Edward Shils (University of Chicago) gibi çok önemli isimler vardır.⁴⁵

OSS, savaş sırasında sosyal bilim araştırması için Stanford, University of California (Berkeley), Columbia, Princeton, Yale's *Institute of Human Relations*, ve *National Opinion Research Center* gibi önemli yerlere paralar ödemiştir.⁴⁸ OSS'nin önde gelen diğer çalışanları arasında University of Wisconsin'den Howard Becker ve Walter Langer; Harvard'dan Alex Inkeles, Aspen Institute'den Douglas Cater ve Institut fur Sozialforschung ve New School'dan Herbert Marcuse vardı. Hükümet savaş zamanı iletişim ve kamuoyu araştırma merkezlerinde de bu önemli insanlar kullanılmıştır.

Savaş sırasındaki bu çalışmaları ve kurdukları bağlar oldukça normal olarak nitelenebilir. Fakat sorun savaş sonrasında bu kişilerin büyük çoğunluğunun savaşta yaptıklarına ve ilişkilerine devam ettirmesidir. İletişim alanının en önde gelenleri olarak bilinen kişilerden Lerner gibi bazıları savaş sonrası uluslararası propaganda ve psikolojik savaş işine devam etmişlerdir. Clausen savaş sırasında görev yapmış 25 kişiyle yaptığı survey araştırmasında, 24 tanesi savaş zamanı işlerinin onların sonraki meslek hayatlarında kalıcı etkileri olduğunu belirtmişlerdir. Bu etkiyi o zamanın genç akademisyenlerinin alanın önde gelenleriyle çalışma fırsatı vermesi olarak belirtmektedir. İkinci olarak, savaş sırasında kurdukları ilişkiler sayesinde, savaş sonrasında proje aldıklarını ve önemli pozisyonlara geldiklerini belirtmişlerdir. Gerçekte, hepsi de hem akademi hem de akademi dışında çok önemli pozisyonlar elde etmişlerdir. Sadece Herbert Marcuse savaş sırasındaki deneyiminden oldukça farklı sonuçlar çikarmıştır. Bu akademisyenlerin hepsi de iletişimi ve kitle iletişimini sosyal yönetim aracı olarak ve sosyal çatışmada ise silah olarak görmüşler; bu amaçla kullanılmasına katkıda bulunmuşlardır. Sosyal yönetimde deneysel ve deneyselimsi (survey) etki araştırmalarının, nicel içerik analizinin önemini vurgulamışlardır.

İkinci Dünya Savaşı sırasında, artan baskılar nedeniyle (veya belki de demokrasi görünümünü vermek isteyen propaganda stratejisinin bir parçası olarak), Chicago Üniversitesi rektörü Robert Maynard Hutchins başkanlığında "*Commission on the Freedom of the Press*" adı altında bir komisyon kuruldu. Komisyon iletişim problemleri, kamuoyu ve demokrasi konuları üzerinde eğildi. Fakat sorun, zamanın egemen ilgisine, medyanın toplum üzerine etkisine dönüştürüldü. Komisyonun raporu hemen rafa kaldırıldı ve savaş zamanı propagandaya devam edildi.

Chicago Üniversitesi'nin savaş sırasındaki faaliyetleri bununla sınırlı kalmadı. Bernard Berelson'un "iletişimin akademik alan olarak doğmasını" başlatan kişi olarak nitelediği Douglas Waples'in önderliğinde

Chicago Üniversitesi psikolojik savaş işine girdi. Waples Chicago Üniversitesi'nde 1928'de *Kitle İletişimi Araştırması* programını başlattı. Waples, savaş sırasında ordunun "Office of War Information" bölümünde, birçok diğer meşhurlar gibi, danışman olarak çalışmaya başladı. O da, Lasswell, Stouffer, Schramm, Lazarsfeld, Hovland, Mead ve diğerlerinin oluşturduğu ağın içine dahil oldu. Onun projesi de Rockefeller Foundation tarafından destekledi. Berelson'un (1979) "yıllarını askeri üniformada geçiren barış insanı" olarak nitelediği Waples, birçok diğeri gibi, savaş sonrası propaganda faaliyetlerine devam etti. 1942'de Chicago Üniversitesi'nde "Committee on Public Opinion and Communication" kuruldu ve öğrenciler almaya başladı. Amaçları vatanperver iletişim yöneticileri, propagandacılar ve ideolojik savaşçılar yetiştirmektir. Hutchins Komitesi Üniversite içinde eğitim faaliyetlerine başladığında, eğitimi verenlerin çoğu "Committee on Public Opinion and Communication" komitesine ait olan kişilerdi. Bunu Waples dahil, aynı kişilerin oluşturduğu, Berelson'un anahtar rol oynadığı ve 1960a kadar çalışacak "The Committee on Communication" (1947) takip etti. Bu komite Elihu Katz ve Morris Janowitz gibi meşhurları da içine aldı. Michael Gurevitch ve Herbert Gans yüksek lisanslarını bu Komite'nin disiplinlerarası medya eğitimi programından aldılar. Savaş sonrası, Berelson da orada çalışmaya başladı. Komite Devlet Bakanlığı'ndan ve Savunma Bakanlığı'ndan istihbarat ve psikolojik savaş konularında araştırma için önemli miktarda para desteği aldı (Glander, 2000).

Savaş sonrası

CiA tarafından desteklenen psikolojik savaş incelemeleri savaş sonrasında hızla artmaya başlamıştır; bu işte iletişim alınının önde gelenlerinin bazıları yoğun bir şekilde yer almışlardır. İlk çalışmalardan biri, iletişim alanının önde gelenlerinden Hadley Cantril'in *Princeton Radio Projesi*'dir (1937-1939). Cantrill Princeton's *Office of Public Opinion Research* ve *Princeton Listening Center*'i kurdu. *Listening Center*, CiA tarafından desteklenen "Foreign Broadcast Information Service" oldu. Cantril'in Princeton'daki çalışması akademik sosyal bilimlerin survey araştırmasını ciddiye alan olarak nitelenir.

Cantril'in Gordon Allport ile yazdığı "The Psychology of Radio", kitle iletişimi teori ve araştırmasında ufuk açıcı inceleme olarak gösterilir; Avrupa'daki ve Üçüncü Dünya ülkelerindeki kamuoyu survey araştırmaları uluslararası kamuoyu araştırmalarının alt-dalını belirlemiştir. Cantrill İkinci Dünya Savaşı'ndan sonraki çalışmalarında stereotipler, ilgili değişkenler ve Amerika'ya karşı davranışlarda bu stereotiplerin rolü üzerinde durdu. Fakat Cantril'in kariyeri Amerika'nın istihbarat ve gizli psikolojik operasyonları ile yakından bağlı olarak gitmiştir. Cantril

“Office of the Coordinator of Inter-American Affairs” teşkilatında (Nelson Rockefeller tarafından yönetilen ilk ABD istihbarat teşkilatı) kamuoyu uzmanı olarak çalıştı. İkinci Dünya Savaşında “Office of War Information” için çalıştı. President Eisenhower’a dışışleri politikasının psikolojik yanı konusunda danışmanlık yaptı. Kennedy yönetimi sırasında, U.S. Information Agency’nin yeniden örgütlenmesine yardım etti. New York Times’a göre, CIA Cantril and arkadaşı Lloyd Free’ye, CIA’in ilgi duyduğu ülkelerde popüler tutumlar hakkında bilgi/istihbarat toplamaları için 1956’da \$1 milyon dolar verdi. Cantrill Fransa ve İtalya’daki, ABD dış politikasına düşman olan “protesto oylarının” siyasal potansiyelini inceledi. Ardından, 1958’de, bireysel akademisyen ss vererek Sovyetler Birliğinde Sovyet halkının psikolojisi ve Sovyet elitleriyle kitle arasındaki ilişkiler hakkında bilgi toplamak için tur yaptı ve raporunu doğrudan cumhurbaşkanına gönderdi. Cantrill’in sonraki görevleri, sonradan CIA’nin müdahaleler yaptığı Brazil, the Dominican Republic, Egypt, India, Nigeria, Philippines, Poland ve diğer ülkelerde, araştırma adı altında sosyal-psikolojik istihbarat toplamak olmuştur. CIA kontratıyla Amerikan halkının dış politika ve iteki siyasal konular hakkındaki kamuoyu araştırmasında, çok sonradan 1980’lerde kullanılacak siyasal analiz tekniğinin temelini attı.

Savaş sonrasında, ABD dışışleri politika yapıcıları nc Dünya ülkelerini iknada psikolojinin anahtar olduğunu savundular. Bu inanç CIA’de kitle iknasını “beyin kontrolü araştırmasının” önemli parçası olarak görülmesini sağladı. 1945-1960 arasında kitle iletişimi alanında Savunma Bakanlığı ve CIA destekli psikolojik savaş araştırmaları baskındı. (Simpson, 1994). 1950’lerde, hükümet iletişim araştırmaları için yılda bir milyar dolar harcadı. Bu paranın çoğu sosyal psikologlara gitti. Bu paranın bir kısmı gizli işkence araştırmalarına gitti. Örneğin CIA Savaş Esirleri işkence araştırmalarını “Bureau of Social Science Research” yoluyla sanki iletişimin sosyal psikolojisi araştırması yapıyormuş gibi destekledi (Summers, 2008).

Savaş sonrasında, Federal Devletin parası (ordu, CIA, Devlet bakanlığı ve bunların Rockefeller, Rand, Carnegie ve Ford Foundation gibi kuruluşlarla yakın işbirliğiyle), üniversitelerde açılmış araştırma merkezlerine yağdırıldı. Örneğin Lazarsfeld’in Columbia niversitesi’ndeki araştırma bürosu, Cantril’in Princeton’daki *Institute for International Social Research* ve Ithiel de Sola Pool’un MIT niversitesi’ndeki *Center for International Studies* gelirlerinin büyük kısmını bu Şekilde elde ediyorlardı. Bu tür merkezler ABD yönetiminin psikolojik savaş programlarına eklenmiş de facto kuruluşlar olarak kurulmuş, kapanmış ve yenileri kurulmuştur.

Savaş sonrasında, iletişim ve araştırma merkezleri ve komiteleri belirledikleri propaganda ve psikolojik savaş ve istihbarat alanlarında öğrenciler ve özellikle sosyal bilimciler yetiştirdiler Ordu için psikolojik savaş elkitabları hazırladılar ki bu amaçla ordunun çalıştırdıkları arasında Chicago Komitesinden kişiler, Wilbur Schramm, Joseph Klapper, Daniel Lerner gibi meşhurlar oldukça fazlaydı (Glander, 2000; Hardt, 1992). Komite, Waples'in ölmesi ve Berelson gibi önde gelenlerin başka yerlerde daha "önemli" pozisyonlar ve işler almasıyla, 1960'a gelindiğinde dağıldı.¹⁶

Savaş sonrasında ordu ile akademisyenlerin yeniden birleşmesi Kore Savaşıyla oldu. "The Air Force's Human Resources Research Institute (HRRI)" önemli akademisyenlerle ilk Kore incelemesini başlattı. 1950-51'de Kore'de ilk saha araştırmasını yaptılar. Amaçları "Bolşevik" iletişim teorisinin sırlarını bulmaktı. Bu araştırmalarda, araştırmacılar davranışçılığa dayanan Amerikan kitle iletişim teorilerini farklı koşullarda uyguladılar. Amerika'da geliştirilen davranışçı yaklaşımın güçlü evrensel geçerliliğe sahip olduğunu kanıtlamaya çalıştılar. Hava Kuvvetlerinin desteklediği bir diğer projede Rand Corporation danışmanlık rolünü aldı. Kore savaşında ateşkesle başlayan toplantılarda düşman tarafla iletişimin nasıl yürütüleceği ve düşman temsilcilerin psikolojik analizini yaparak taktik geliştirmeyi amaçlayan bu projeye göre, inançların, değerlerin ve algıların uyumluluğu düşmanın siyasal kararlarını belirler; düşman dıştaki bir düşmana karşı cephe almıyor, dıştaki dünyanın kafalarındaki imajına göre hedef alıyor (Lippman'ın görüşü gibi). Düşmanın ideolojisinin önemi olmadığını belirttiler. Bu akademisyenler için (ki bunu Lasswell, Lazarsfeld ve arkadaşları da savunuyordu) ideolojik tutum duygusal sakatlığın ifadesidir. Bu görüşlerini, bu ve diğer akademisyenler aldıkları projelerle 170.000 savaş esiri (POW) üzerinde deneme fırsatını buldular. POW incelemeleri modernleşen toplumlarda ideolojinin öneminin olmadığını göstermek ve onun yerine düşman toplumlardaki insanları davranışsal stratejiyle kazanma yollarını keşfetmekti. Bu akademisyenlerin görüşünün aksine, General Douglas MacArthur savaş esirleri üzerinde, onlardaki komünist etkiyi ortadan kaldırmak ve en azından demokrat eğilimli olanları kazanma amaçlı "yeniden-eğitim" (reeducation) programı uygulattı.¹⁷

¹⁶ Chicago Üniversitesinin ve İletişim Komitelerinin çalışmaları ve Kitle iletişim araştırmalarının gelişmesiyle ilgili ayrıntılı bilgi için bkz: Wahl-Jorgensen, 2004.

¹⁷ Ayrıntılı analiz için bkz: Robin, 1995/2001.

CIA'nın 1950'lerde kitle iletişim araştırmaları ile ilgili önemli bir girişimi de M.I.T. Üniversitesi'nde "*Center for International Studies*" (CENIS) merkezini desteklemesi olmuştur. Bu merkez hem kendisi iletişim araştırmaları yapmış hem de Harvard Üniversitesi'ndeki "*Center for Russian Research*" gibi diğer merkezlerde ve yerlerde yapılan araştırmalar için kontak görevini yapmıştır.

1966'da, CENIS akademisyeni Ithiel de Sola Pool CENIS'in CIA ile kontratlar yaptığını kabul etmiştir ve CIA'nın 1960'lardaki bir skandal-dan sonra merkezle bağıını kopardığında ısrar etmiştir. CENIS'in resmi kaydına göre, Ford Foundation'dan Lazarsfeld, Lasswell, Shills ve Pool'un da yer aldığı bir planlama komitesi yoluyla dört yıl için 850.000 dolar destek almıştır. Bu paranın CIA parası olup olmadığı bilinmemektedir; fakat Ford Foundation arşivleri CIA ile Ford Foundation arasında, özellikle entelektüellere yönelik propaganda için para aktarma bağla-mında ilişki kurulduğunu göstermektedir.

The CENIS program psikolojik savaş hakkında çok sayıda makaleler ortaya çıkarttı. *Public Opinion Quarterly* 1956 ve 1958 yılındaki iki sayısında CENIS akademisyenleri Ithiel de Sola Pool, Frank Bonilla ve Lerner'in derlediği "*Studies in Political Communications*" ve "*Attitude Research in Modernizing Areas*" başlıkları altında özel sayı bastı.

Lerner'in *Modernizing the Middle East* (1958) yapıtı, Samarajiva'nın araştırmasına göre (1987), *Voice of Amerika'nın* desteklediği, 1949'da Lazarsfeld'in Araştırma Bürosu'na verilen, gizli izleyici araştırması projesinden çıkarılmıştır. Bu projenin amacı Orta Doğuda propaganda için hedef kitleleri belirlemektir. Benzer şekilde, Lerner'in "*The Passing of Traditional Society*" yapıtı, Huntington'un yapıtları, Yale, Princeton ve diğer üniversitelerdeki merkezlerin ürettiklerinin önemli bir kısmı ABD dış politikalarını belirlemiştir: 1950'lerden beri ülkelere yapılan müdahaleler, ülkelerde insanların (özellikle gençlerin) katledilmesi, bu kuramsal açıklamalara bağlı olarak gelen politika uygulamaları nedeniyle orkestra edilmiştir. Örneğin, Lippmann, Huntington ve benzerleri gibi, şunu demektedir: Gelişmekte olan ülkelere kitle iletişiminden geçerek kitleler bilgilennemekte ve "güce katılmak" istemektedir (artan beklentiler), fakat gerçek bir siyasal ve ekonomik bir katılma olmamaktadır (artan engellenmeler), dolayısıyla artan devrimci (özellikle komünist) potansiyel, çünkü bu kitleler kolayca komünistler, milliyetçiler ve diğer radikaller tarafından yönlendirilebilirler. Bu akademisyenler sorunu çözmek için propaganda kampanyaları, kontrgerilla operasyonları ve askeri cuntaları önerdiler. Örneğin, Lerner Filipinler'de beyaz ve siyah propaganda kampanyaları, ekonomik kalkınma yardımı (ki aslında hiçbir ülkede ekonomik kalkınma için kullanılmadı) ve Amerikan eğitimli ve

destekli kontrgerilla operasyonları önerdi. Lerner'in ve çoğu sosyal bilimcilerin ve UNESCO gibi kurumların da dahil olduğu "kalkınma ve modernleşme teorileri", propagandayla, kontrgerilla hareketiyle, bazı hedef yerlere yönelik ekonomik kalkınma paketleriyle birleşerek, ABD'nin dünya çapındaki psikolojik savaşının ve geri-kalmışlığı (gelişmemeyi) kalkındırmanın (ülkelerin ekonomisini ve siyasetini ABD'ye bağımlı hale getirmenin) bütünleşik parçası oldu. Daniel Lerner, Wilbur Schramm, Lucian Pye, Ithiel de Sola Pool ve ekonomide ve siyaset biliminde isimleri Türkiye'de çok iyi bilinen diğerlerinin çalışmaları ve önerileriyle de, "Ülke kurma" adı altında eğitilen Amerikan "Green Beret" Özel Kuvvetleri Kamboçya ve Laos gibi yerlerde operasyona başladılar. Bunların yanında elbette 1960 ve 1970'lerde, "*low-intensity warfare abroad*"¹⁸ olarak isimlendirilen faaliyetleri de Lerner gibiler hem ülke içinde hem de diğer ülkelerde yaptıkları çalışmalar ve konuşmalarla yürüttüler. *Project Camelot* ve *Iron Mountain Debate* gibi gaddar ve vahşi U.S. kontrgerilla projeleri/operasyonları, 1950'lerdeki psikolojik savaş projeleriyle ve bu projeleri şekillendiren kalkınma teorisi ile büyüdü ve gelişti. Bu teori çoğu kez USIA (Birleşmiş Milletler Enformasyon Agency), ordunun kitle iletişimiyle, akademik konferanslarla ve diğer propaganda mekanlarında yayıldı.

1950'lerdeki psikolojik savaşa katılan aynı akademisyenler, 1960'larda Vietnam sorunu gibi konularda aynı yaklaşımla politikaların olmasında etkili oldular: Lerner, Lasswell, Schramm, Riley, Phillips Davison, Leonard Cottrell, Huntington ve Ithiel de Sola Pool bunlar arasındadır.

¹⁸ Silah ve uyuşturucu madde tüccarları ve bu ticaretten payını alanlar, "böl, birbirine düşür ve yönet" politikalarını uygulayanlar, ırkçı iç siyasetten çıkarı olanlar için PKK, bu tür "düşük seviyede savaş" operasyonunun bir parçası olabilir mi? Bırakın bağımsızlık savaşlarını, anarşistlerin bile asla sivilleri (so-kaktaki, çarşadaki ve camideki insanları) hedef almamıştır: Irak'ta olduğu gibi, herhangi bir mücadeleyi yanlış hedefler üzerinde terör yaratmaya yönlendirmedi başarı kimlerindir ve hangi amaçlara hizmet eden başarıdır? Yanıt için, kendini feda edenleri ve onların psikolojisini değil, onları feda ettirenleri ve onların psikolojisini, siyasetini, ekonomisini ve kültürünü incelemek gerekir.

KAYNAKÇA

- Adaklı, G. (2006) *Türkiye'de Medya Endüstrisi, Neoliberalizm Çağında Mülkiyet ve Kontrol İlişkileri*. Ankara: Ütopya.
- Adaklı, G. (2009) The Process of Neo-Liberalization and the Transformation of the Turkish Media Sector In the Context of the New Media Architecture. In: Harrison, J. and Wessels, B. (Eds.) *Mediating Europe: New Media, Mass Communications*. N. Y.: Berghahn Books, Pp. 286-318.
- Adorno, T. (1954) How To Look at Television. *the Quarterly of Film Radio and Television*, 8(3): 213-235.
- Adorno, T. (1974) *Minima Moralia*. London: New Left.
- Adorno, T. (1976), *Introduction to the Sociology of Music*. New York: Continuum.
- Adorno, T (1987). Late capitalism or industrial society? In:V. Meja, D. Misgeld & N. Stehr (Eds.), *Modern German Sociology* (pp. 47-232). NewYork: Columbia University Press.
- Adorno, T. & Horkheimer, M. (1977) *The Dialectic of Enlightenment*, New York: Free Press.
- Adorno, T. (1991) *The Culture Industry*. London: Routledge.
- Alemdar, K. (1985) "Küreselleşme, Türkiye ve Kitle İletişim Araçları", *Türk-İş Yıllığı '97*: 275-283.
- Alemdar, K. (1998) (Ed.) *Medya Gücü ve Demokrasi*. İstanbul: Tüses.
- Alemdar, K. (2001) *İletişim ve Tarih*, Ankara: Ümit Yayınevi.
- Alemdar, K. (2009) (Der.) *Türkiye'de İletişimin Dünü, Bugünü ve Yarını*. Ankara: AGC Yayını.
- Allor, M. (1988) 'Relocating the Site of the Audience', *Critical Studies In Mass Communication* 5: 217-33.
- Allport, G.W. (1935) Attitudes. In: *The Handbook of Social Psychology*, (ed.), C. Murchison. Reading, MA: Clark University Press, Pp. 798-884.
- Amin, S. (2005) *Empire and Multitude*. *Monthly Review*, 57(6) [Http://www.Monthlyreview.org/1105amin.htm](http://www.Monthlyreview.org/1105amin.htm)
- Anderson, C. A. and Gentile, D. A. (2008) Media Violence, Aggression, and Public Policy. In: E. Borgida & S. Fiske (Eds.), *Beyond Common Sense: Psychological Science In the Courtroom*. (Pp. 281-300) MA: Blackwell. [Http://www.Youngmedia.org.au/Pdf/AG_Games.Pdf](http://www.Youngmedia.org.au/Pdf/AG_Games.Pdf)
- Ang, I. (1996) *Watching Dallas*. London: Routledge.
- Artz, L. (2006) On the Material and the Dialectic: toward a class analysis of communication. In: L. Artz, S. Macek and D. Cloud (Eds).
- Artz, L, Macek, S., ve Cloud, D. L. (Eds.) (2006) *Marksizm and Communication Studies: the Point Is To Change It*. N.Y.: Peter Lang Publishing.
- Atabek, Ü. (2001) *İletişim ve Teknoloji: Yeni Olanaklar-Yeni Sorunlar*. Ankara: Seçkin.
- Atabek, Ü. (2006) İnternette Etik Sorunların Ekonomi Politik Bağlamı. *Küresel İletişim Dergisi*, 2: 1-9.
- Atton, C. (2007) Current Issues In Alternative Media Research. *Sociology Compass*, 1(1): 17- 27.
- Atwood, R. and Mcanany, E. (1986), *Communication and Latin American Society: Trends In Critical Research*. Madison: University of Wisconsin Press.
- Ayers, A. and Saurin, J. (2007) "Beyond the 'Global Unifier': Counter-Hegemony In Neo-Gramscian Analysis." [Http://www.Allacademic.com/Meta/P179166_Index.html](http://www.Allacademic.com/Meta/P179166_Index.html)
- Ayers, A. J. (2008) (Ed.) *Gramsci, Political Economy, and International Relations Theory: Modern Princes and Naked Emperors*. New York: Palgrave Mcmillan.
- Bagdikian, B. (1983/1989) *Media Monopoly*. Boston, Beacon Press.
- Bagdikian, B. (2004) *the New Media Monopoly*. Boston: Beacon Press.

- Balle, F. (1983) "Mass Media Research In France: An Emerging Discipline". *Journal of Communication* 33 (3) :146 -156.
- Ball-Rokeach, G. ve M.D. Defleur (1976) "A Dependency Model of Media Effects" *Communication Research* 3 (1): 3–21.
- Barkin, S. M. and Gurevitch, H. (1987) Out of Work and On the Air: Television News of Unemployment. *Critical Studies in Mass Communication*, 4 (1): 1-20.
- Barnouw, E. and Miller, M. C. (Eds.) (1998) *Conglomerates and the Media*. New York: the New Press.
- Barney, D. (2004) *the Network Society*, Great Britain: Polity Press.
- Barthes, R. (1972) "Myth Today," *Mythologies*, Ed. and Trans. Annette Lavers. New York: Noonday Press. 109–159.
- Barthes, R. (1977) *Image-Music-Text*. London: Fontana
- Barthes, R. (1975) *S/Z*. (Trans. Richard Miller). London: Cape.
- Bartolovich, C. (2003) Post-Imperialism Or New Imperialism? the Eleventh September of George Bush. *Interventions* 5 (2): 177- 198.
- Başaran, F. (2000) *İletişim ve Emperyalizm: Türkiye’de Telekomünikasyonun Ekonomi-Politikaları*, Ankara: Utopya.
- Başaran, F. ve Geray, H. (2005) *İletişim Ağlarının Ekonomisi: Telekomünikasyon, Kitle İletişimi, Yazılım ve İnternet*. Ankara: Siyasal.
- Baudrillard, J. (1972/1981) In the Most Complete Ambiguity: Requiem For the Media. *International Journal of Baudrillard Studies*, [Http://Www.Ubishops.Ca/BaudrillardStudies /Vol4_1/Levin.Htm](http://Www.Ubishops.Ca/BaudrillardStudies/Vol4_1/Levin.Htm)
- Baudrillard, J. (1983) *Simulations*, NY: Semiotext.
- Baudrillard, J. (1983a) *In the Shadow of the Silent Majorities*. NY: Semiotext.
- Baudrillard, J. (1987) *The Evil Demon of Images*; Sydney: Power Institute.
- Baudrillard, J. (1992) Rise of the Void towards the Periphery. <http://www.egs.edu/faculty/baudrillard/baudrillard-rise-of-the-void-towards-the-periphery.html>
- Baudrillard, J. (1994). *Simulacra and simulation*. Ann Arbor: University of Michigan Press.
- Baudrillard, J. (1998) In the Shadow of the Millennium. <http://www.ctheory.net/articles.aspx?id=104>
- Bell, D. (1973) *the Coming of the Post Industrial Society*, NY: Basic Book.
- Bell, Daniel (1960), *the End of Ideology*. New York: Free Press.
- Beltran, L. R.O (1976), 'Alien Premises, Objects and Methods in Latin American Communication Research. *Communication Research*, 3(2):107 - L 34.
- Benjamin, W. (1977) "the Work of Art In the Age of Mechanicle Production". *Mass Communication and Society* (1977) S. 384 - 408.
- Berelson, B. (1959) "the Stage of Communication Research". *Public Opinion Quarterly* 23 :1- 6.
- Berghe, P.L. Van Den (1963) "Dialectics and Functionalism". *American Sociological Review*, 28: 695–705.
- Bernauer, J. ve Rasmussen, D. (1988) *the Final Foucault*. Mass: MIT Press.
- Berube, M. (1996) *Cultural Criticism and the Politics of Selling Out*. [Http://Www.Altx.Com/EBR/EBR2/Ebr2.Htm](http://Www.Altx.Com/EBR/EBR2/Ebr2.Htm)
- Best, S & Kellner, D. (1991) *Postmodern Theory: Critical Interrogations*. London: Macmillan.
- Bhabha, H. K. (1992) "Postcolonial Criticism." in *Redrawing the Boundaries*, Edited By Stephen Greenblatt and Giles Gunn. New York: MLA.
- Birdwhistell, R. (1970) *Kinesics and Context*. New York: Ballantine.
- Blau, P. (1964) *Exchange and Power In Social Life*, NY: John Wiley and Sons.
- Blumer, H. 1969. *Symbolic Interactionism: Perspective and Method*. Berkeley: The University of California Press.

- Blumler, J. G. (1977) *the Political Effects of Mass Communication*. the Open University, Unit 8, London: the Open University Press.
- Blumler, J. G. ve E. Katz (1974) (Eds.) *The Uses of Mass Communications: Current Perspectives On Communications Research*. CA: Sage.
- Blumler, J. ve Gurevitch, M. (1975) Towards a comparative Framework for Political Communication Research. In: S.H. Chaffee (Ed.) *Political Communication*. Ca: Sage.
- Bodley, J. H. (1994) *Cultural Anthropology: Tribes, States, and the Global System*. Mountain View, CA: Mayfield.
- Boratav, N. P. vd. (1967) *Kültür Emperyalizmi*. İstanbul: Ataç
- Bottomore, T.B. (1964) *Karl Marx*. NY: Mcgraw Hill.
- Bottomore, T.B. (1974) *Sociology As Social Criticism*. NY: Pantheon.
- Bourdieu, P. (1994) *The Field of Cultural Production*. In: Polity Reader
- Boyd-Barret, O. (1977) *Media Imperialism: Towards an İnternational Framework for an Analysis of Media Systems*, In: J. Curran et al. (1992) *Mass Communication and Society*. London: Arnold, S. 116-135.
- Boyd-Barrett, O. (1997) *İnternational Communication and Globalization*. In: Muhammadi, A. (Ed.) *İnternational Communication and Globalization*. London: Sage.
- Braaten, J. (1995) *Habermas's Critical Theory of Society*. NY: SUNY.
- Bryant, J. ve Miron, D. (2004) Theory and Research İn Mass Communication. *Journal of Communication*; 54 (4): 662-704.
- Burt, C. (1962) The Concept of Consciousness. *British Journal of Psychology*, 53, 229-242.
- Buxton, W. (2008) *From Park To Cressey: Chicago Sociology's Engagement with Media and Mass Culture*. In: D. W. Park & J. Pooley (Eds.), *the History of Media and Communication Research: Contested Memories* (Pp. 345–362) N. Y.: Peter Lang.
- Callinicos, A. (1989) *Against Postmodernism: A Marksist Critique*. N. Y.: St. Martin's.
- Carey, J. (1992) *The Intellectuals and the Masses, Pride and Prejudice Among the Literary Intelligentsia, 1880-1939*. London: Faber & Faber.
- Carey, J.W. (1983) The Origins of the Radical Discourse On Cultural Studies. *Journal of Communication* 33 (3): 311- 313.
- Carey, J.W. (1985) Overcoming Resistance to Cultural Studies. In: M. Gurevitch and M.R. Levy (eds), *Mass Communication Yearbook 5*, pp. 27-40
- Carey, J.W. (1989) *Communication As Culture: Essays On Media and Society*. Boston: Unwin Hyman.
- Carey, J. W. (1996). The Chicago School and mass communication research. In: E. E. Dennis & E. Wartella (Eds.), *American communication research: The remembered history* (pp. 21–38). Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Cazeneuve, J. (1972) *La Société De L'Ubiquite.*, Paris: Denoel.
- Chaffee, S.H. ve E.M. Rogers (1983) Communication As An Academic Discipline: A Dialogue. *Journal of Communication* 33 (3): 18 – 30.
- Chaffee, S.H. ve J. L. Horkheimer (1985) *Origins of the Limited Effects Model*. In Gurevitch, M. ve M.R. Levy (Eds.) *Mass Communication Review Yearbook: Vol.,S. Ca: Sage, S. 75-84*.
- Chen, K.V. (1986) MTV: the (Dis)Appearance of Post Modern Semiosis Or Cultural Politics of Resistance. *Journal of Inquiry*, V. 10 (1) S.66-69.
- Chomsky, N. (1992) *Deterring Democracy*. NY: Vintage.
- Chomsky, Noam (2002) *Media Control: the Spectacular Achievements of Propaganda*. Seven Stories Press. New York, NY.
- Chomsky, N. (2003) *Hegemony Or Survival: America's Quest For Global Dominance*. Henry Holt Publishing. New York, NY.
- Chomsky, N. (2003a) (3rd ed. By Otero) *Radical Priorities*. Ca: AK Press.
- Cohen, B.C. (1963) *The Press, the Public and Foreign Policy*. Princeton: Princeton University Press.

- Compaine, B.M. (1979/2000) (Ed.); *Who Owns the Media*. NY: Harmony Books.
- Comte, A. (1877) *The Progress of Civilization Through Three Stages*. İçinde Etzioni, A. and Etzioni, H. (1973) (Eds.) S.14 -19.
- Conor, E. A. (1994) (Ed.) *The Global Political Economy of Communication: Hegemony, Telecommunication and the Information Economy*. New York: St Martin's Press.
- Cooley, C.H. (1967) *Society and Individual*. İçinde Levitas, G. B. (1967)(Ed.) Culture and Consciousness. N.Y.: George Braziller, S. 141-151.
- Coser, L. (1956) *The Functions of Social Conflict*. London: Free Press.
- Craig, R. T. (1993) Why Are There So Many Communication Theories? *Journal of Communication* 43(3):26--33.
- Craig, R.T.(1999) Communication Theory as a Field. *Communication Theory*, 9(2):15-27.
- Crowther-Heyck, (2006) Patrons of the Revolution. Ideals and Institutions in Postwar Behavioral Science. Chicago: University of Chicago Press.
- Curran, J. (1978) The Press as an Agency of Social Control: An Historical Perspective. In:Boyce, G. Et al. (eds.) *Newspaper History*. Ca: Sage.
- Curran, J. (1982) *Communications, Power and Social Order*. In:Gurevitch Et al.
- Curran, J. (1990) The New Revisionism In Mass Communication Research. *European Journal of Communication*. 5: 135-164.
- Curran, J. M. Gurevitch and J. Woollacoot (1977) (Eds.) *Mass Communication and Society*. Ca: Sage.
- Çakır, H. (2002) Osmanlıda Basın İktidar İlişkisi. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Çam, Ş. (2009) Medya Çalışmalarında İdeoloji. Ankara: De Ki.
- Çamdereli, M. (2008) İletişime Giriş. İstanbul: DEM.
- Çelenk, S. (2008) İletişim Çalışmalarında Kırılmalar ve Uzlaşmalar. Anara: De Ki.
- Dahrendorf, R. (1959) *Class and Class Conflict In Industrial Society*. CA: Stanford University Press.
- Dahrendorf, R. (1964) *Toward A Theory of Social Conflict*. In Etzioni, A. ve E. Etzioni (Eds.) (1964 ve 1973) *Social Change*. NY: Basic Books.
- Deepika, B. (2001) Introduction To Postcolonial Studies, [Http://Www.Emory.Edu/ENGLISH/Bahri/Contents.Html](http://www.Emory.Edu/ENGLISH/Bahri/Contents.Html).
- Deetz, S. A. (1994) Future of the Discipline. In:Deetz, S A (Ed) *Communication Yearbook* 17. Thousand Oaks: Sage: 565--599.
- Defleur, M. ve S. Ball-Rokeach (1975) *Theories of Mass Communication*. NY: Longman.
- Defleur, M. ve S. Ball-Rokeach (1989) *Theories of Mass Communication*. (5th Edition) NY: Longman.
- Dekadt, E. ve G. Williams (1974) (Eds.) *Sociology and Development*. London: Tavistock.
- Denisof, R.S. ve Diğerleri (1974) (Eds.) *Theories and Paradigms In Contemporary Sociology*. Illinois: F.E. Pencoek.
- Denzin, N. K. (2005) (Ed.) *Studies In Symbolic Interaction*. New York/London: Elsevier.
- Dervin, B., Grossberg, L., O'Keefe, D. & Wartella, E. (Eds) (1989) *Rethinking Communication Vol 1 ve Vol 2..* Newbury Park: Sage.
- Deutchman, I. E. and Ellison, Anne (1999) A Star Is Born: the Roller Coaster Ride of Pauline Hanson In the News, *Media, Culture & Society* 21:33--50.
- Dewey, J. (1925) *Experience and Nature*. Chicago: Open Court Publishing.
- Dewey, J. (1939) *Freedom and Culture*. NY: Capricon.
- Dijk, J. V. (2006) *the Network Society: Social Aspects of New Media*. CA: Sage.
- Dirlık, A. (1994) 'the Postcolonial Aura; Third World Criticism In the Age of Global Capitalism', *Critical Inquiry*, 20: 328--56.
- Dobie, A. B. (2002) *Theory and Practice: An Introduction To Literary Criticism*. Boston, MA: Thomson Learning Inc.
- Doğan, İ. (1998) *İletişim ve Yabancılaşma Yazılı Kültürümüzde İlkeler*. İstanbul: Sistem.
- Donohew, L. (1967) Newspaper Gatekeepers and Forces In the News Channel. *Public Opinion Quarterly* 31: 231- 239.

- Doob, L. (1947) Utilization of Social Scientists In the Overseas Branch of the Office of War Information, *American Political Science Review*, 41 (4): 49-67.
- Dordick, H. ve Wang, G. (1993) *The Information Society*. Ca: Sage.
- Dorfman, A. (1983) *the Empire's Old Clothes*. New York: Pantheon.
- Dursun, Ç. (2004) *Haber Hakikat ve İktidar İlişkisi*. Ankara: Elips.
- Drucker, P. F. (1993) *Post-Capitalist Society*. New York: Harper Business
- Eagleton, T. (1996) *The illusions of postmodernism*. Mass: Blackwell Publishers.
- Eco, U. (1976) *A Theory of Semiotics*. Bloomington: Indiana University Press.
- Edgley, A. (2005) Chomsky's Political Critique: Essentialism and Political Theory. *Contemporary Political Theory*, 4: 129-153.
- Eliot, T. S. (1948/1949) *Notes Towards the Definition of Culture*. New York: Harcourt.
- Elliot, P. (1974) *Uses and Gratifications Research: A Critique and A Sociological Alternative*. In: Blumler, J. ve E. Kat (1974)
- Elliot, P. ve P. Golding (1974) *Mass Communication and Social Change in Dekadt*, E. and G. Williams (1974) s. 229-253.
- Engels, F. (1877) *Karl Marx* (Biography) in Selsam, H. Et al.(1983)
- Engels, F. (1878) *Anti - Duhring*. In: Selsam, H. ve H. Martel (1984)
- Engels, F. (1882) *Dialectics of Nature*. In: Selsam, H. ve H. Martel (1984)
- Engels, F. (1884) *Preface To the First German Edition of the Poverty of Philosophy*
- Engels, F. (1888) *Ludwig Feuerbach*. In: Selsam, H. Et al.(1983)
- Engels, F. (1890) *Letter To Conrad Schmidt*. In: Selsam, H. Et Al., (1983)
- Enzenberger, H. M. (1974) *the Consciousness Industry*. NY: Seabury.
- Erdoğan, İ. (1994) *Amerika; İkinci Vatanda Düşler ve Gerçekler*. Ankara: Ümit.
- Erdoğan, İ. (1995) *Uluslararası İletişim*. İstanbul: Kaynak.
- Erdoğan, İ. (1997) *İletişim, Egemenlik ve Mücadeleye Giriş*. Ankara: İmge.
- Erdoğan, İ. (1997a) *İnsanın Zincirine Vuruluşu*. Ankara: Doruk.
- Erdoğan, İ. (1999a) *Popüler Kültür: Kültür Alanında Egemenlik ve Mücadele İçinde N. Güngör (1999) Popüler Kültür ve İktidar*. Ankara: Vadi.
- Erdoğan, İ. (2000) *Kapitalizm, Kalkınma, Postmodernizm ve İletişim*. Ankara: Erk.
- Erdoğan, İ. (2001) *İlk Çağlardaki Egemen İletişim Biçimleri Üzerine Bir Değerlendirme. Kültür ve İletişim 1999, 2 (2): 15-47.*
- Erdoğan, İ. (2001a) *Popüler Kültürde Gasp ve Popülerin Gayrimeşruluğu*. Doğu Batı, 15(2): 65-106.
- Erdoğan, İ. (2001b) *Sosyal Bilimlerde Pozitivist-Ampirik Akademik Araştırmaların Tasarım ve Yöntem Sorunları*. Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi, 12:17-34.
- Erdoğan, İ. (2005) *Kitle İletişiminde Pozitivist Ampirik Geleneğin Kuruluşu: Lazarsfeld ve Yönetimsel Araştırmalar*. Gazi Üniversitesi İletişim Dergisi, 20(2): 1-48
- Erdoğan, İ. (2007) *Pozitivist Metodoloji*. Ankara: Erk.
- Erdoğan, İ. (2007a) *Ampirik Araştırmada Sorunlar: TRT ve RTÜK Kamuoyu Araştırmaları Üzerine Bir İnceleme* Ankara: G.Ü.İ.F., 40. Yıl Kitapları Serisi.
- Erdoğan, İ. (2008) *Teori ve Pratikte Halkla İlişkiler*. Ankara: Erk.
- Erdoğan, İ. (2008a) *İletişimi Anlamak*. Ankara: Erk.
- Erdoğan, İ. ve K. Alemdar (2005) *Kültür ve İletişim*. Ankara: Erk.
- Erdoğan, İ. ve P. B. Solmaz (2005) *Sinema ve Müzik*. Ankara: Erk.
- Erikson, E. (1959) *Identity and the Life Cycle*. New York: International Universities Press.
- Eriksson, K. (2007) *On Communication In the Modern Age: Taylorism and Beyond.*, *Journal For Cultural Research*, 11 (2):125-139.
- Fanon, F. (1952/2008) *Black Skin, White Masks*. New York: Grove.
- Fejes, F. (1984) *Critical Mass Communications Research and Media Effects: the Problem of the Disappearing Audience*. *Media Culture and Society* 6 (3):219-232.
- Ferguson, C. and Kilburn, J. (2009) *the Public Health Risks of Media Violence: A Meta-Analytic Review*. *Journal of Pediatrics*, 154 (5): 759-763.
- Festinger, L. (1957) *A Theory of Cognitive Dissonance*. Evanston: Row, Peters.

- Fine, G. A. (1993) the Sad Demise, Mysterious Disappearance, and Glorious Triumph of Symbolic Interactionism. *Annual Review of Sociology* 19:61–87.
- Finlay-Pelinski, M. (1982) Semiotics vs History: from Content Analysis To Contextualised Discursive Praxis. *Semiotica*, 40(3/4): 229–266.
- Fiske, J. (1982) *Introduction To Communication Studies*. London: Routledge.
- Fiske, J. (1987) *Television Culture*. NY: Methuen.
- Fiske, John (1992) British Cultural Studies and Television. In: Allen, R. C. (Ed.) (1992) *Channels of Discourse, Reassembled*. London: Routledge.
- Fontana, A. (2005) The Postmodern Turn in Interactionism. In: Denzin (ed.), s. 239-254.
- Frank, A.G. (1967) *Capitalism and Underdevelopment In Latin America*. NY: Monthly Review.
- Frank, A. G. (1969) *Latin America: Underdevelopment or Revolution*. NY: Monthly Review.
- Freedman, J. ve D. Sears (1965) Selective Exposure. In: Berkowitz, L. (Ed) *Advances In Experimental Social Psychology*, Vol. 2. NY: Academic Press. 57 - 97.
- Fuchs, C. (2009) Some Theoretical Foundations of Critical Media Studies: Reflections On Karl Marx and the Media. *International Journal of Communication*, 3: 369-402.
- Fukuyama, F. (1992) *The End of History and the Last Man*. New York: Avon Books.
- Gadamer, H.G. (1989) *Truth and Method*. New York: Crossroad.
- Gans, H.J. (1972) The Positive Functions of Poverty. *American Journal of Sociology* 78 (2): 275 - 289.
- Garnham, N. (1979) The Strange Case of Dr. Blumler. *Media Culture and Society* 1 (1): 23-34.
- Garnham, N. (1979a) Contribution To Political Economy of Mass Communication. *Media, Culture and Society*, 1(2):123-146.
- Garnham, N. (1983) Toward A Theory of Cultural Materialism. *Journal of Communication* 33 (3): 314-329.
- Garnham, N. (1990) *Communication Capitalism and Global Culture and Economics of Information*. Ca: Sage.
- Garnham, N. (1990a) Media Theory and Political Future of Mass Communication. In Granham (1990) S. 1-19.
- Garnham, N. (1995) Political Economy and Cultural Studies: Reconciliation Or Divorce?. *Critical Studies in Mass Communication*, 12 (1):62-71.
- Gary, B. (1996) Communication Research, the Rockefeller Foundation, and Mobilization For the War On Words. *Journal of Communication*, 46 (3): 124–147.
- Geertz, C. (1973) *On the Interpretation of Culture*. New York: Basic Books.
- Gellner, E. (1983) *Nations and Nationalism*. Oxford: Blackwell.
- Gencil-Bek, M. (2003) *Avrupa Birliği ve Türkiye'de İletişim Politikaları*. Ankara: Ümit.
- Geray, H. (2003) *İletişim ve Teknoloji: Uluslararası Birikim Düzeninde Yeni Medya Politikaları*, Ankara: Utopya.
- Gerbner, G. (1998) Cultivation Analysis: An Overview. *Mass Communication & Society* 1: 175–94.
- Gerbner, G. et al.(1994) Growing Up With Tv: the Cultivation Perspective. In: J. Bryant and D. Zillman (Eds.)
- Gerbner, G. et al (1979) The Demonstration of Power: Violence Profile. *Journal of Communication* 29 :177 -196.
- Gerbner, G. ve Diğerleri (1982) Charting the Mainstream: Tv's Contributions To Political Orientations. *Journal of Communication* 32 (2): 100 -127.
- Gill, G. (1984) *Post Structuralism As Ideology*. Arena, 69: 70-95.
- Gitlin, T. (1978) Media Sociology: Dominant Paradigm. *Theory and Society* 6(2): 205-253.
- Gitlin, T. (1991), "The politics of communication and the communication of politics." In: J. Curran and N. Gurevitch (eds.), *Mass media and society*. London: Edward Arnold.

- Girgin, A. (2007) *Uluslararası İletişim*. İstanbul: Der.
- Girgin, A. (2001) *Türk Basın Tarihinde Yerel Gazetecilik*. İstanbul: İnkılap.
- Glander, T. (2000) *Origins of Mass Communications Research During the American Cold War: Educational Effects and Contemporary Implications*. NJ: Erlbaum.
- Glasgow University Media Group (1976) *Bad News*. London: Routledge.
- Glasgow University Media Group (1980) *More Bad News*. London: Routledge.
- Glasgow University Media Group (1982) *Really Bad News*. London: Routledge.
- Goffman, E. (1963) *Behavior In Public Places*. NY: Free Press.
- Goldman, R. ve S. Papsen (1994) The Post Modernism That Failed. In: Dickens, D. R. ve A. Fontana (Eds.) *Post Modernism and Social Inquiry*. NY: Guilford, S. 224-253.
- Goldstein, F. (2008) *Low-Wage Capitalism*. New York: World View Forum.
- Gonzenbach, W. J. (1994) Children With AIDS Attending Public School: An Analysis of Spiral of Silence. *Political Communication*, 11(1): 318.
- Goody, J. (1977) *the Domestication of the Savage Mind*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Gouldner, A.W. (1970) *The Coming Crisis of Western Sociology*. NY: Basic.
- Graber, D.A. (1976) Press and Television As Opinion Resources In Presidential Campaigns. *Public Opinion Quarterly* 40: 285 - 303.
- Gramsci, A. (1971) *Selections from the Prison Notebooks*. London: Lawrence & Wishart.
- Gramsci, A. (1975) *Dans Le Texte*, Paris: Editions Sociales.
- Greenberg, B.S. (1974) *Gratifications of Television Viewing and Their Correlates*. In: Blumler, J. ve E. Katz (1974)
- Grossberg, L. (1984) Strategies of Marxist Cultural Interpretation. *Critical Studies In Mass Communication* 1 (4): 392 - 421.
- Grossberg, L. (1993) Cultural Studies and/In New World. *Critical Studies In Mass Communication*. 10 (1): 1-22.
- Gurevitch, M. et al. (1982) (Eds.) *Culture, Society and the Media*. London: Methuen.
- Güngör, N. (1993) *Arabesk: Sosyokültürel Açından Arabesk Müzik*. Ankara: Bilgi.
- Güngör, N. (1996) Popüler Kültür Ürünü Olarak Çizgi Roman -Abdülcanbaz. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Güngör, N. (1999) (Ed.) *Popüler Kültür ve İktidar*. Ankara: Vadi
- Habermas, J. (1979) *Communication and Evolution of Society*. Boston: Beacon.
- Habermas, J. (1981) *The Theory of Communicative Action*, Vol.1: Reason and Rationalization of Society. Boston: Beacon.
- Habermas, J. (1988) *On the Logic of the Social Sciences*, Trans. S.W. Nicholzen and J.A. Stark, UK: Polity Press.
- Habermas, J. (1994) the Emergence of Public Sphere. In: Polity Reader In Cultural Theory. Polity Press.
- Hall, S. (1977) Culture, Media and Ideological Effect. In: Curran, Gurevitch and Woollacott. s. 315 - 348.
- Hall, S. (1980) Cultural Studies: Two Paradigms. *Media, Culture and Society*, 2(1): 57-72.
- Hall, S. (1982) The Rediscovery of Ideology: Return of the Repressed In Media Studies In Gurevitch Et.Al. (Ed)(1982), *Culture. Society. and the Media*, Methuen, London, New York. S. 56 - 90.
- Hall, S. (1984a) Cultural Studies and the Centre: Some Problematics. In: Stuart Hall, Et al.(Eds.), *Culture, Media, Language*. London: Hutchinson.
- Hall, S. (1992) The Question of Cultural Identity. In: Stuart Hall, et al. *Modernity and Its Futures*. London: Polity Press.
- Hall, S. Et al.(1978) *Policing the Crisis: Mugging, the State, and Law and Order*. New York: Holmes & Meier.
- Halloran, J. D. (1968) *The Effect of Mass Communication With Special Reference To Tv: A Survey*. London: Leicester University Press.

- Halloran, J. D. (1978) Further Development Or Turning the Clock Back? *Journal of Communication* 28 (2): 120 -132.
- Halloran, J. D. (1983) A Case For Critical Eclecticism *Journal of Communication*, 33 (3): 270 - 278.
- Halloran, J.D. (1977) *Mass Media Effects: A Sociological Approach*. Unit Seven of the Mass Communication and Society. London: Open University.
- Hamelink, C. J. (1986) Is Information Technoloji Neutral?. In:Jorg, Becker (Ed.) *Communication and Domination: Essay On H. I. Schiller*, S. 16-24.
- Hardt, H. (1989) The Return of the 'Critical' and the Challenge of Radical Dissent: Critical Theory, Cultural Studies, and American Mass Communication Research. *Communication Yearbook* 12, CA: Sage, P. 558-600.
- Hardt, H. (1992) *Critical Communication Studies: Communication, History and Theory In America*. NY: Routhledge.
- Hardt, H. (1997) Beyond Cultural Studies - Recovering the 'Political' In Critical Communications Studies. *Journal of Communication Inquiry*, 21 (2):70-79.
- Hardt, H. (1999) Shifting Paradigms: Decentering the Discourse of Mass Communication Research. *Mass Communication and Society*, 2:3,175 - 183.
- Hardt, M. and A.Negri (2000) *Empire*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Harms, J. ve D. R. Dickens (1996) Postmodern Studies: Analysis Or Symptoms?. *Critical Studies In Mass Communication*, 13 (3) S.209-225.
- Harris, M..(1974/1989) *Cows, Pigs, Wars, and Witches : The Riddles of Culture*. NY: Random House/Vintage.
- Harris, M. (1980) *Cultural Materialism: The Struggle for a Science of Culture*. New York: Vintage Boks.
- Harty, M. (1991) The First Conflict Resolution Movement: 1956-1971. *Journal of Conflict Resolution*. V. 35, No. 4, December, S. 720-758.
- Hasdemir, T. A. (2007) *Kamusal İletişimde Bilgi Edinme Hakkı*. Istanbul: Dipnot.
- Hegel, G.F.M. (1953) *Reason In History*. Indianapolis: Bobbs - Merrill.
- Heider, F. (1958) *The Psychology of Interpersonal Relations*. NY: Wiley.
- Heise, J. (1996) Akkadian Language. [Http://www.Sron.NI/~Jheise/Akkadian/](http://www.Sron.NI/~Jheise/Akkadian/)
- Helgerson, Richard T. (1998) Language Lessons: Linguistic Colonialism, Linguistic Postcolonialism, and the Early Modern English Nation. *The Yale Journal of Criticism*, 11 (1): 289-300.
- Herman, E. S. ve N. Chomsky (1988/2002) *Manufacturing Consent: Political Economy of Mass Communication*. NY:Pantheon.
- Herman, E (1999) *The Myth of the Liberal Media*. New York: Peter Lang Publishing.
- Herskovits, M. (1955) *Cultural Anthropology*. New York: Knopf.
- Homans, G.C. (1964) Bringing Man Back In. *American Sociological Review* 29:809-18.
- Horton, D., & Wohl, R. (1982) Mass Communication and Parasocial Interaction: Observation On Intimacy at A Distance. In:G. Gumpert & R. Cathcart (Eds.), *Inter/Media: Interpersonal Communication In A Media World* (2nd Ed., Pp. 188-211) New York: Oxford University Press.
- Hovland, C. I. ve Diğerleri (1949) *Experiments On Mass Communication*. Princeton; Princeton University Press.
- Hovland, C.I. (1959) Results from Studies of Attitude Change *the American Psychologist* 14: 8 -17.
- Hovland, C.I. and W. Weis (1951) The Influence of Source Credibility On Communication Effectiveness *Public Opinion Quarterly* 15: 635 - 650.
- Hovland, C.I. et al.(1953) *Communication and Persuasion*. New Haven: Yale University.
- Huesmann, L. R. (2007) The Impact of Electronic Media Violence: *Scientific Theory and Research Journal of Adolescent Health*, 41 (6): 6-13.
- Huesmann, R. L. and Taylor, L. D. (2006) the Role of Media Violence In Violent Behavior. *Annual Review Public Health*. 27:393 – 415.

- Huntington, S. P. (1996) *The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order*. New York: Simon & Schuster.
- Huntington, S. P. et al. (1975) *The Crisis Democracy: Reports On the Governability of Democracies To the Trilateral Commission*. NY: New York University Press.
- Innis, H.A. (1950) *Empire and Communication*. Oxford: Clarendon Press.
- Innis, H.A. (1951) *The Bias of Communication*. Toronto: University of Toronto Press.
- İhsanoğlu, E. ve M. Kaçar (1995) (Ed.) *Çağını Yakalayan Osmanlı: Osmanlı Devletinde Modern Haberleşme ve Ulaştırma Teknikleri*. İstanbul: Yıldız Matbaacılık
- İrvan, S. (1997) (Der.) *Medya Kültür, Siyaset*. Ankara: Ark.
- Jameson, F. (1991) *Post Modernism Or the Cultural Logic of Capitalism*. Durham, NC: Duke University Press.
- Jansen, S.C. (1983) Power and Knowledge: Toward A New Critical Synthesis *Journal of Communication* 33 (3): 314 - 329.
- Jussim, L. (1992) Understanding Reactions To Feedback By Integrating Ideas from Symbolic Interactionism and Cognitive Evaluation Theory. *Journal of Personality and Social Psychology*, 62(3, March): 402-420.
- Katz, E. (1957) The Two Step Flow of Communication: An Up-To-Date Report On A Hypothesis. *Public Opinion Quarterly* 21 (2): 61-78.
- Katz, E. (1968) On Reopening the Question of Selectivity In Exposure To Mass Communications. In: Abelson, R.P. ve Diğerleri (Eds.) (1968) *Theories of Cognitive Con- Sistency*. Chicago: Rand Macnally. S. 788 - 796.
- Katz, E. ve P. Lazarsfeld (1955) *Personal Influence: The Part Played By People In the Flow of Mass Communication*. Glencoe, Ill: Free Press.
- Katz, E., J. G. Blumler and M. Gurevitch (1974) Uses of Mass Communication By the Individual in Davison, W.P. ve F.T.C. Yu (Eds.) *Mass Communication Research*. NY: Praeger, S. 11-35.
- Katz, E., M. Gurevitch and H. Haas (1973) The Use of Mass Media For Important Things *American Sociological Review* 38: 164 -181.
- Kaya, R. (2009) *İktidar Yumağı*. İstanbul: İmge.
- Kılıçaslan, E. Ç. (2008) *Siyasal İletişim: İdeoloji ve Medya İlişkisi*. İstanbul: Kriter.
- Klapper, J.T. (1960) *The Effects of Mass Communication*. Glencoe, Ill: Free Press.
- Klapper, J.T. (1963) Mass Communication Research: An Old Road Surveyed. *Public Opinion Quarterly* 27 (4) 515 - 527.
- Kellner, D. (1993) Critical Theory Today: Revisiting the Classics. *Theory, Culture & Society* 10(2):45- 59.
- Kellner, K. (1995) *Media Culture: Cultural Studies, Identity & Politics Between the Modern & the Postmodern*. NY:Routhledge.
- Koloğlu, O. (2006) *Osmanlı'dan 21. Yüzyıla Basın Tarihi*. İstanbul: Pozitif Yayınları.
- Koloğlu, O. (1999) *Medya-Devlet ve Sermaye. Birikim*, 117, 69-76.
- Kongar, E. (1979) *Toplumsal Değişme Kuramları ve Türkiye Gerçeği*. Ankara: Bilgi.
- Kuhn, T. S. (1970). *The structure of scientific revolutions* (2nd. ed.). Chicago, IL: University of Chicago Press.
- Kumar, D. (2006) Media, Culture, and Society: the Relevance of Marx's Dialectical Method. Marksizm and Communication Studies: the Point Is To Change It. In: Lee Artz, Steve Macek, and Dana L. Cloud. NY: Peter Lang, 2006. 71-86.
- Lang, K. (1979) Critical Function of Empirical Communication Research: Observations On. German - American Influence. *Media, Culture and Society* 1 (1): 83 - 96.
- Lang, K ve Lang, G. (1996, 2006) *Television and Politics*. NY: Transaction Publishers.
- Lasorsa, D. L. (1991) Political Outspokenness: Factors Working Against the Spiral of Silence. *Journalism Quarterly*, 68 (No 12, Spring, S. 131-140.
- Lasswell, H.D. (1927) *Propaganda Technique In the World War*. New York: Knopf.
- Lasswell, H.D. (1935) *World Politics and Personal Insecurity*. NY: Mcgraw Hill.

- Lasswell, H. (1948) The Structure and Functions of Communication. In Society. In:W. Schramm, (1960) (Ed.) *Mass Communication*, Urbana: University of Illinois Press, S. 117-130.
- Lasswell, H.D. ve diğerleri (1949) *Language of Politics*. NY: G.W. Stewart.
- Lasswell, Harold D. (1948) The Structure and Function of Communicationin Society, In Lyman Bryson (Ed.) *The Communication of Ideas*. NY: Harper & Brothers.
- Lazarsfeld, P. and F.N. Stanton (1944) *Radio Research, 1942-43*. New York: Duell, Sloan, and Pearce.
- Lazarsfeld, P., L. Berelson, and H. Caudet. (1948) the People's Choice: How the Voter Makes Up His Mind In A Presidential Campaign. New York: Duell, Sloan, and Pearce.
- Lazarsfeld, P.F. (1941) Remarks On Administrative and Critical Research. *Studies In Philosophy and Social Science* 9:2 -16.
- Lazarsfeld, P.F. (1972) *Qualitative Analysis: Historical and Critical Essays*. Boston: Ally and Bacon.
- Lenert, E. M. (1998) A communication Theory perspective on Telecommunications Policy. *Journal of Communication*, 48: 3-23.
- Lenin, V.I. Imperialism (1977) The Highest Stage of Capitalism. Lenin Collected Works. Vol. 22. 1964. Moscow: Progress Publishers, 185-304.
- Lerner D. and W. Schramm (1976) *Communication and Change In Developing Countries; the Last 10 Years and Next*. Hawaii: University Press of Hawaii.
- Lerner, D. (1957) *Communication Systems and Social Systems*. In:W. Schramm (1960) *Mass Communications*. Urbana: University of Illinois Press. Pp. 160.
- Lerner, D. (1958) *The Passing of Traditional Society*. NY: Free Press.
- Lerner, D. (1963) *Toward A Communication Theory of Modernization*. In:Pye, L.M. (1963) (Ed.) *Communication and Political Development*. Princeton: Princeton University Press.
- Lerner, D. and W. Schramm (1967) (Ed.) *Communication and Change In the Developing Countries*. Honolulu: East Est Center.
- Levin, J. and W. Levin (1982) *The Functions of Discrimination and Prejudice*. NY: Harper & Row.
- Levitas, G. B. (1967)(Ed.) *Culture and Consciousness*. N.Y.: George Braziller.
- Lewis, C. (1997) What Counts In Cultural Studies. *Media, Culture and Society*, V. 19 (1): 83-97.
- Linton, R. (1976) Status and Role. In:Coser, L. ve B. Rosenberg (Eds.) *Sociological Theory*, 4th Edition. NY: Macmillan. S. 276-281.
- Lippman, W. (1922) *Public Opinion*. NY: Harcourt Brace.
- Lipset, S.M. (1963) *The First New Nation*, NY: Doubleday.
- Lipset, S.M. (1986) *Siyasal İnsan, Çev. Mete Tunçay, 2. Baskı*, Ankara: Kuram.
- Loevinger, L. (1968) The Ambiguous Mirror. the Reflective-Projective Theory of Broadcasting and Mass Communication. *Journal of Broadcasting* 12 (2): 24-40.
- Lyle, J. ve H.R. Hoffman (1971) *Television In the Daily Lives of Children*. LA: California University Press.
- Lyotard, J.F. (1984) *The Postmodern Condition*. Manchester: Manchester University Press.
- Malinowski, B. (1926) Antropology. *Encyclopedia Britannica*, First Supplementary Volume,S.132. NY: E.B.
- Marcuse, H. (1968) *One Dimensional Man*. Boston: Beacon Press.
- Marx, K. (1844) Economic and Philosophic Manuscripts.
- Marx, K. (1844a) Introduction To the Critique of Hegel's Philosophy of Right. In:Selsam, H. ve H. Martel (1984).
- Marx, K. (1852) The Eighteenth Brumaire of Louis Bonaparte. In: Selsam, H. ve H. Martel (1984)

- Marx, K. (1859) A Contribution To the Critique of Political Economy. In: Selsam, H. ve H. Martel (1984)
- Marx, K. (1873) *Capital* Vol. 1. In: Selsam, H. ve H. Martel (1984)
- Marx, K. (1867a). *Capital* Vol. I. <http://www.marxists.org/archive/marx/works/1867-c1/ch15.htm>
- Marx, K. (1867c). *Capital* Vol. I. Crises in the cotton trade. <http://www.marxists.org/archive/marx/works/1867-c1/ch15.htm#S7>
- Marx, K. (1867d). *Capital* Vol. I. Division of labor and manufacture. <http://www.marxists.org/archive/marx/works/1867-c1/ch15.htm#S7>
- Marx, K. (1857a). *Grundrisse*. <http://www.marxists.org/archive/marx/works/1857/grundrisse/>
- Marx, K. (1857b). *Grundrisse: Notebook III*. <http://www.marxists.org/archive/marx/works/1857/grundrisse/ch06.htm>
- Marx, K. (1857). Introduction to a Contribution to the Critique of Political Economy. <http://www.marxists.org/archive/marx/works/1859/critique-pol-economy/appx1.htm>
- Marx, K. (1893). *Capital* Vol. II. <http://www.marxists.org/archive/marx/works/cw/volume36/index.htm>
- Marx, K. (1893a) *Capital* Vol. II. <http://www.marxists.org/archive/marx/works/1885-c2/index.htm>
- Marx, K. (1893b) *Capital* Vol. II. The time of Circulation. <http://www.marxists.org/archive/marx/works/1885-c2/ch05.htm>
- Marx, K. (1894) *Capital* Vol. III. <http://www.marxists.org/archive/marx/works/1894-c3/ch30.htm>
- Marx, K. (1875) *Critique of the Gotha Program*. In, Bottomore (1964)
- Marx, K., & Engels, F. (1970) *Selected Works* In 2 Volumes. Moscow: Progress.
- Marx, K., & Engels, F. (1975) *Collected Works*. New York: International Publishers.
- Marx, K., Engels, F. (1844) Holy Family. In: Selsam, H. Et al.(1983)
- Marx, K., Engels, F. (1846) *The German Ideology*. New York: International Publishers (1969)
- Martin, J. (2002) the Political Logic of Discourse: A Neo-Gramscian View. *History of European Ideas*, 28(1-2): 21-31.
- Mattelart, A. (1976) Cultural Imperialism In the Multinationals' Age. *Instant-Research-On-Peace-and-Violence*; 1976, 6, 4, 160-174.
- Mattelart, A. ve M. Mattelart (1979) *De L'Usage Des Medias En Temps De Crise*. Paris: Alain Moreau.
- Mattelart, A. ve S. Siegelau (1979) (Eds.) *Communication and Class Struggle*. Vol I. NY: International General.
- Mattelart, A. ve S. Siegelau (1983) (Eds.), *Communication and Class Struggle*. Volume 2: Liberation, Socialism (Pp. 11-16) New York: International General.
- Mattelart, A. (1994) *Les Nouveaux Scénarios De La Communication Internationale*. Barcelona: Generalitat De Catalunya.
- Mattelart, A. (1980) *Mass Media, Ideologies and the Revolutionary Movement*. New Jersey: Harvester Press
- Mattelart, A. and M. Mattelart (1992) *Rethinking Media Theory: Signposts and New Directions*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Mattelart, A. (1995) *Unequal Voices*. (the Multimedia Explosion: Quo Vadis?) UNESCO Courier, Feb P11(4)
- Mattelart, A. (2003) *The Information Society: An Introduction*. London: Sage.
- Mattelart, Michele and Mattelart, Armand (1987) *Le Carneval Des Images: La Fiction Brésilienne*. Paris: La Documentation Française.
- Matthes, J. (2005) The Need For Orientation Towards News Media: Revising and Validating A Classic Concept. *International Journal of Public Opinion Research*, 18 (4): 422-444.

- McChesney, R. (2007) *The Communication Revolution: Critical Junctures and the Future of Media*. New York: the New Press.
- McChesney, R.(2004) The Problem of the Media: U.S. Communication Politics In the 21st Century. New York: Monthly Review Press.
- McClennen, S. A. (2000) Chilex: the Economy of Transnational Media Culture. *Cultural Logic*, 3 (2) [Http://Clogic.Eserver.Org/3-1&2/Mcclennen.Html](http://Clogic.Eserver.Org/3-1&2/Mcclennen.Html).
- McCombs, M. (1994) News Influence On Our Pictures of the World. In:J. Bryant and D. Zillman (Eds.) *Media Effects: Advances In Theory and Research*. NY:LEA, S. 116.
- McCombs, M., & Shaw, D.L. (1973) the Agenda-Setting Function of the Mass Media *Public Opinion Quarterly*, 37, 62-75.
- McCombs, M.E. ve D.L. Shaw (1974) The Agenda Setting Function of the Media *Public Opinion Quarterly* 36 :176 -187.
- McCombs, M.E. (1972) *Mass Communication In Political Campaigns*. Kline, F.G. Et. Al. (Eds.) *Current Perspectives In Mass Communication Research*. Ca: Sage.
- McLennan, G. (1995) *Pluralism*. Buckingham: Open University Press.
- McLuhan, M. (1962) *Gutenberg Galaxy*. NY: New American Library.
- McLuhan, M. (1964) *Understanding Media*. NY: Mcgrawhill.
- McQuail, D. (1969) *Towards A Sociology of Mass Communication*. London: Collier Macmillan.
- McQuail, D. (1972) (Ed.) *Sociology of Mass Communications*. NY: Penguin.
- McQuail, D. (1975) *Communication*. NY: Longman.
- McQuail, D. (1983) *Mass Communication Theory*. Ca: Sage.
- McQuail, D. (1984) With the Benefit of Hintsights: Reflections On Uses and Gratifications Research. *Critical Studies In Mass Communication* 1 (2): 177-193.
- McQuail, D. (1994) *Mass Communication Theory; An Introduction*. London: Sage.
- McQuail, D. J. Blumler & R. Brown (1972) The Television Audience: a Revised Perspective'. In: McQuail, (ed.).
- Mead, G.H. (1934) *Mind, Self and Society*. Chicago: University Chicago Press.
- Mead, G.H. (1956) *On Social Psychology*. Chicago : University Chicago Press.
- Meadow, R.G. (1980) *Politics As Communication*. NJ: Ablex.
- Meehan, E. R., Mosco, V. & Wasko, J. (1993) Rethinking Political Economy: Change and Continuity. *Journal of Communication* 43(4):105--116.
- Melody, W.H. and R.E. Mansel (1983) The Debate Over Critical Vs Administrative Research *Journal of Communication* 33 (3): 231- 248.
- Merton, R. K. (1968) *Social Theory and Social Structure*. NY: Free Press.
- Meyer, J. (1989) Global News Flow; Dependency and Neo-Imperialism. *Comparative Political Studies*, 22 (3) October, S. 243-264.
- Meyer, D. L. (2008) The Poverty of Constructivism. *Educational Philosophy and Theory*, 41 (3): 332 – 341.
- Michels, R. (1958) *Political Parties*. Glencoe: Free Press.
- Migus, P.H. (1975) *Sounds Canadian*. Montreal: Peter Martin Associations.
- Miliband, R. (1977) *Marksizm and Politics*. NY: Oxford University Press.
- Miller, G. R. (1983) Taking Stock of A Discipline, *Journal of Communication* 33(3):31- 41.
- Miller, D. and Philo, G. (2001) *Market Killing. What the free market does and what social scientists can do about it*. London: Longman.
- Mills, C.W. (1974) *İktidar Seçkinleri*, Çev. Ünsal Oskay, Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Mills, C.W. (1979) *Toplumbilimsel Düşün*, Çev. Ünsal Oskay, Ankara: Kültür Bakanlığı
- Miyoshi, Masao (1993)A Borderless World? from Colonialism To Transnationalism and the Decline of the Nation-State, *Critical Inquiry*, 19: 726–51.
- Moeller, Susan D. (1999) *Compassion Fatigue: How the Media Sell Disease, Famine, War and Death*. New York: Routledge.
- Molm, L. D. (1991) Affect and Social Exchange: Satisfaction In Power-Dependence Relations. *American Sociological Review*, 56(4): 475-493.

- Monaco, James (1981) *How To Read A Film*. New York: Oxford University Press (Part III, 'the Language of Film: Signs and Syntax')
- Morgan, L.H. (1967) General Observations Upon Systems of Relationship. In *Levitas, G. B.* S. 86 - 94.
- Morley, D. (1980) *The Nationwide Audience*. London: British Film Institute.
- Morley, D. (2006) Unanswered Questions In Audience Research. *the Communication Review*, 9 (2): 101- 121.
- Mosca, G. (1939) *Ruling Class*. NY: Mcgrawn.
- Mosco, V. (1983) Critical Research and the Role of Labor. *Journal of Communication* 33 (3): 231- 248.
- Moy, P., Scheufele, D. A. and Holbert, R. L.(1999) Television Use and Social Capital. *Mass Communication & Society* 2, Pp. 27–45.
- Mueller, C. (1975) *The Politics of Communication*. NY: Oxford University.
- Muessig, C. (2002) Sermon, Preacher and Society In the Middle Ages. *Journal of Medieval History*, 28 (1): 73-91.
- Murdock, G. (1978) Blindspots About Western Marksizm: A Reply To Dallas Smythe. *Canadian Journal of Political and Social Theory* 2: 109 -119.
- Murdock, G. (1982) Large Corporations and the Control of the Communication Industries Gurevitch, M. Et Al., S. 118 -150.
- Murdock, G. (1995) Across the Great Divide: Cultural Analysis and the Condition of Democracy. *Critical Studies In Mass Communication*, V. 12 (1) S.89-95.
- Murdock, G. ve P. Golding (1977) Capitalism, Communication and Class Relations Curran, J. Et Al., S.12 -43.
- Murdock, G. ve Golding, P. (2005) Digital Possibilities. Market Realities: the Contradictions of Communications Convergence. In: *Communicare Si Putere*, Marinescu, V. (Ed), Editura Niculsecu, Bucharest, S. 160-187
- Murdock, G. ve P. Golding (1978) Theories of Communication and Theories of Society *Communication Research*, 5 (3): 339 - 356.
- Murdock, G. (1992) Citizens, Consumers and Public Culture. In:Skovmand, M. and Schnder, K. C. (Eds.) *Media Cultures: Reappraising Transnational Media*: 17-41.
- Murphy, J. W. (1988) Making Sense of Postmodern Sociology. *British Journal of Sociology* 39(4):600–614.
- Neuwirth, K. J. (1995) Testing the Spiral of Silence Model: the Case of Mexico. PH.D. Thesis. the University of Wisconsin.
- Newcomb, T.M. (1953) An Approach To the Study of Communicative Acts *Psychological Review* 60: 393 - 404.
- Newcomb, H. and P. Hirsch (1984/1994) Television as a Cultural Forum: Implications for Research. In: Newcomb, H. (ed.)(1994). *Television: The Critical View*. New York: Oxford.
- Noelle - Neumann, E. (1974) The Spiral of Silence: A Theory of Public Opinion. *Journal of Communication* 24 (2): 43 - 51.
- Noelle-Neumann, E. (1983) The Effect of Media On Media Effect Research. *Journal of Communication* 33 (3) :157 -165.
- Noelle-Neumann, E. (1984) *The Spiral of Silence*. Chicago: university of Chicago Press.
- Nordenstreng, K. (1970) Comments On Gratifications Research In Broadcasting *Public Opinion Quarterly* 34 :130 -132.
- Oktay, A. (1993) *Türkiye'de Popüler Kültür*. İstanbul: Yapı Kredi.
- Osgood, D.E. ve P.H. Tannenbaum (1955) The Principle of Congruity In the Prediction of Attitude Change, *Psychological Review* 62: 42 - 55.
- Oskay, Ü. (1982a) 19. *Yüzyıldan Günümüze Kitle İletişiminin Kültürel İşlevleri*. Ankara: SBF.
- Oskay, Ü. (1982b) *Toplumsal Gelişmede Radyo Televizyon*. Ankara: SBF.
- Ouassini, A. (2005) What's Happening To S.İ.: G. Fine. In:Denzin (Ed), Pp. 355-361.

- Özbek, M. (1991) *Popüler Kültür ve Orhan Gencebay Arabeski*. İstanbul: İletişim.
- Özdemir, S. (1998) *Medya Emperyalizmi ve Küreselleşme*. İstanbul: Timaş.
- Öztürk, S. (2009) Kültür Emperyalizmi ve Modernleşme Kuramları Açısından Türkiye'de Sinema Üzerine Notlar (1896-1939). *Kebikeç*, 27: 157-181.
- Öztürk, S. (2010) *Osmanlı'da İletişimin Diyalektiği*. Ankara: Phoenix.
- Paras, E. (2006) Foucault 2.0: Beyond Power and Knowledge. New York: Other Press.
- Pareto, V. (1968) *The Rise and Fall of the Elites*. NJ: Bedminster Press.
- Park, R. (1938) Reflections On Communication and Culture. *American Journal of Sociology*, 44 (2) 187-205.
- Park, D. and Poolye, J. (eds.) (2008). *The History of Media and Communication Research: Contested Memories*. New York: Peter Lang.
- Parsons, T. (1937) *The Structure of Social Action*. NY: Free Press.
- Parsons, T. (1951) *Social System*. NY: Free Press.
- Parsons, T. (1960) Mass Media and Structure of American Society. *Journal of Social Issues* 16: 67 - 77.
- Parsons, T. (1970) *Some Problems of General Theory In Sociology*. In: Mckinney, J.C. and E.A. Tiryakian (Eds.) *Theoretical Sociology*. NY: Appleton. S. 439 - 472.
- Payne, D. E. and C. A. Peak (1977) Cultural Diffusion: Effect the Role of US Television In Iceland. *Journalism Quarterly*, 54, 523-531.
- Pearson, David E. (1993) Post-Mass Culture. *Society*, July-August, 30(5):17-23.
- Peters, J. D. (1986) Institutional Sources of Intellectual Poverty of Communication Research. *Communication Research*, 13: 527-559.
- Philo, G. ve David Miller (2000) Cultural Compliance and Critical Media Studies. *Media Culture and Society*. 22 (6): 831-839.
- Pool, I. De S. (1977) The Changing Flow of Television. *Journal of Communication*, 27(2):139-149.
- Pooley, J. (2006) Fifteen Pages That Shook the Field: Personal Influence, Edward Shils, and the Remembered History of Mass Communication Research. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 206: 130-156.
- Pooley, J. (2007) Daniel Czitrom, James W. Carey, and the Chicago School. *Critical Studies In Media Communication*, 24, 469-472.
- Pooley, J. (2008) *The New History of Mass Communication Research*. In: Park and Pooley (eds.).
- Pooley, J. and Katz, E. (2008) Further Notes On Why American Sociology Abandoned Mass Communication Research. *Journal of Communication* 58: 767-786.
- Popper, K. (1974) *Objective Knowledge*, Illinois: Clarendon Press.
- Poster, M. (2001) (ed.) *Jean Baudrillard: Selected Writings*. London: Polity.
- Praetorius, N. (2003) Inconsistencies in the Assumptions of Constructivism and Naturalism. *Theory & Psychology*. 13(4): 511-539
- Pye, L. (Ed) (1963), *Communications and Political Development*, N.J.: Princeton University Press.
- Radcliffe-Brown, A.R. (1953) On the Concept of Function In Social Science. *American Anthropologist* 37: 394 - 402.
- Radcliffe-Brown, A.R. (1967). *Religion and society*. NY: Bobbs-Merrill.
- Radway, J. (1988) 'Reception Study: Ethnography and the Problems of Dispersed Audiences and Nomadic Subjects', *Cultural Studies* 2(3): 359-76.
- Raskin, J. D. (2002) Constructivism In Psychology: Personal Construct Psychology, Radical Constructivism, and Social Constructionism. 5 (3). <http://www.acjournal.org/holdings/vol5/iss3/special/raskin.htm>
- Reeves, B., & Nass, C. (1996) *The Media Equation: How People Treat Computers, Television, and New Media Like Real People and Places*. New York: Cambridge University Press.

- Riley, W. ve J.W. Riley (1959) *Mass Communication and the Social System*. In: Merton R. K. Et. Al. (1959) (Eds.) *Sociology Today*. NY: Basic Books.
- Roach, C. (1997) Cultural Imperialism and Resistance In *Media Theory and Literary Theory*. Media, Culture & Society 19(1): 47-66.
- Robin, R. (1995/2001) *The Barbed-Wire College: Reeducating German POWs in the United States During World War II*. NJ: Princeton University press.
- Rogers, E. (1962) *Diffusion of Innovations*. NY: Free Press.
- Rogers, E. (1976), The Diffusion of Innovations. In: Lerner, D. ve W. Schramm (1976)
- Rogers, E. (1995) *Diffusion of Innovations*. the Free Press. Fourth Edition.
- Rostow, W.W. (1968) *The Stages of Economic Growth: A Non-Communist Manifesto*. Cambridge University Press, London.
- Rubin, A. M., & Windahl, S. (1986) the Uses and Dependency Model of Mass Communication. *Critical Studies In Mass Communication*, 3 (2): 184-199.
- Said, E. (1979) *Orientalism*, New York: Vintage Books.
- Said, E. (1994) *Culture and Imperialism*. New York: Alfred A. Knopf.
- Samarajiva, R. (1987) "The Murky Beginnings of the Communication and Development Field: Voice of America and The Passing of Traditional Society." In: N. Jayaweera, S. Amunugama, and E. T. Ariyaratna (eds.) *Rethinking Development Communication*, Singapore: Asian Mass Communication Research and Information Centre, s. 3–19.
- San Juan, E. (1995) *Postcolonial Theory Versus Philippine Reality*. Sentenaryo Centennial Home Page, Internet.
- Sandoval, M. and Fuchs, C. (2009) Towards A Critical Theory of Alternative Media. *Telemat. Informat.* Doi:10.1016/J.Tele.2009.06.011.
- Sartre, J. P. (1976) *Critique of Dialectical Reason*. London: NLB.
- Savage, J. (2004) Does Viewing Violent Media Really Cause Criminal Violence? A Methodological Review. *Aggression and Violent Behavior*, 10, Pp. 99-128.
- Schiller, D. (1993) Capitalism, Information and Uneven Development In S. A. Deetz (Ed.) *Communication Yearbook 16*. Ca:Sage. S. 396-406.
- Schiller, D. (2000) *Digital Capitalism*. Ca:Sage. S. 396-406.
- Schiller H. I. (1969) *Mass Communications and American Empire*. NY: A.M.Kelley.
- Schiller H. I. (1976) *Communication and Cultural Domination*. International Arts and Sciences Press, New York.
- Schiller H. I. (1981) *Who Knows? Information In the Age of the Fortune 500*, NJ: Ablex
- Schiller H. I. (1984) *Information and the Crisis Economy*. NJ: Ablex.
- Schiller, H. I. (1989) *Culture Inc: Corporate Takeover of Public Expression*. New York: Oxford University Press.
- Schiller, H.I. (1991) Not Yet Post Imperialist Era. *Critical Studies In Mass Communication*, 8 (1): 13-28
- Schramm, W. (1964) *Mass Media and National Development*, Stanford, California: Stanford University Press.
- Schramm, W. (1973) *Men, Messages and Media*. NY: Harper and Row.
- Schramm, W. (1983) The Unique Perspective of Communication: A Retrospective View *Journal of Communication* 33 (3): 6 -17.
- Selsam, H. Et al.(1983) *Dynamics of Social Change*. NY: International Publishers.
- Selsam, H. ve H. Martel (1984) *Reader In Marksist Philosophy*. NY: International Publishers.
- Shannon, C.E. ve W. Weaver (1949) *The Mathematical Theory of Communication*. Illinois: University of Illinois Press, 1964 Edition.
- Shaw, D. L., Hamm, B. J. and Knott, D. L. (2000) Technological Change, Agenda Challenge and Social Melding: Mass Media Studies and the Four Ages of Place, Class, Mass and Space. *Journalism Studies*, 1 (1): 57–79.
- Shaw, D.L., Mcombs, M., Weaver, D.H., & Hamm, B.F. (1999) Individuals, Groups, and Agenda-Melding. *International Journal of Public Opinion Research*, 11(1), 2-24.

- Siebert, F. Et al.(1954/1956) *Four Theories of the Press*. Urbana, ILL: University of Illinois Press.
- Siegelau, S. (1974) Marksizm and the Mass Media: Towards A Basic Bibliography. NY: International General.
- Siegelau, S. (1979) Preface: A Communication On Communication. In: Armand Mattelart & Seth Siegelau (Eds.), *Communication and Class Struggle. Volume 1: Capitalism, Imperialism* (Pp. 11- 21) NY: International General.
- Siegelau, S. (1983) Preface: Working Notes On Social Relations İn Communication and Culture. In:Armand Mattelart & Seth Siegelau (Eds.) *Communication and Class Struggle. Volume 2: Liberation, Socialism* (Pp. 11-16) NY: International General.
- Sil. N. P. (2008) Postcolonialism and Postcoloniality: A Premortem Prognosis. *Alternatives: Turkish Journal of International Relations*, 7(4): 20-33.
- Simon, A. F. (1997) Television News and International Earthquake Relief, *Journal of Communication* 47, Pp. 82–93.
- Simpson, C. (1994) *The Science of Coercion: Communication Research and Psychological Warfare 1945-1960*. New York: Oxford University Press.
- Simpson, C. (1996) Elisabeth Noelle-Neumann's 'Spiral of Silence' and the Historical Context of Communication Theory, *Journal of Communication* 46, Pp. 149–72.
- Slack, J. D. (1984) *Communication Technologies and Society: Conception of Causality and the Politics of Technological Intervention*. NJ: Ablex.
- Slack, J. D. and M. Allor (1983) The Political and Epistemological Constituents of Critical Communication Research. *Journal of Communication* 33 (3): 208- 218.
- Smythe, D. (1981) *Dependency Road: Communications, Capitalism, Consciouness and Canada*. N.J.: Ablex.
- Smythe, D. and T.V. Dinh (1983) On Critical and Administrative Research: A New Critical Analysis. *Journal of Communication* 33 (3): 117 -127.
- Smythe, D. W. (1977) Communications: Blindspot of Western Marksizm. *Canadian Journal of Political and Social Theory*. 1(3): 127.
- Smythe, D. W. (1986) *On Political Economy of C3I*. In:Jorge, Pp. 66-76. (C3I= Command, Control, Communication ve İnformation)
- Sokal, A. (2008) *Beyond the Hoax: Science, Philosophy and Culture*. Oxford: Oxford University Press.
- Sokal, A. ve Bricmont, J. (1999) *Fashionable Nonsense, Postmodern Intellectuals' Abuse of Science*. New York: Picador (St. Martins).
- Sparks, C. (2006) *Contradictions in Capitalist Media Practices*. In: Artz,L. Vd.
- Spencer, H. (1892) *The Evolution of Societies*. In Etzioni, A. and Etzioni, H., S. 9 -13.
- Spengler, O. (1980) *Decline of the West*. New York: random house.
- Sproule, J. M. (2008) "Communication": from Concept To Field To Discipline. In:D. W. Park & J. Pooley (Eds.), *The History of Media and Communication Research: Contested Memories* (Pp. 164–178) New York: Peter Lang.
- Steinmetz, G. (2007) *The Devil's Handwriting*. Chicago: University of Chicago Press.
- Summers, F. (2008) Making Sense of the APA: A History of the Relationship Between Psychology and the Military. *Psychoanalytic Dialogues*, 18:614–637.
- Sungur, S. (2007) Marksist Düşünce Sisteminde Kitle Kültürü ve Televizyonda Yayınlanan Çizgi Filmlerin İdeolojik İşlevlerine Bir Bakış. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 2007,(30):125-140.
- Tchakotin, S. (1952) *Le Viol Des Foules Par La Propagande Politique*. Paris: Gallimard.
- Tekinalp, Ş. (2002) İletişim Araştırmalarında İdeoloji ve Küreselleşme: Eleştirel Bir Bakış. <http://www.Siyasaliletisim.Org/Pdf/iletisimaraştırmalari.Pdf>
- Theobald, J. (2004) *The Media and the Making of History*. Burlington, VT: Ashgate.
- Therborn, G. (1976) *Science, Class and Society*. London: New Left Books.
- Thompson, E. P. (1964) *The Making of the English Working Class*. New York: Pantheon.
- Thompson, E. P. (1978) *The Poverty of Theory and Other Essays*. London: Merlin Press.

- Thompson, J. (1994) The Theory of the Public Sphere: A Critical Appraisal. In: Polity Reader In Cultural Theory. Polity Press, (91-99)
- Tomlinson, J. (1991) *Cultural Imperialism*. Baltimore: the Johns Hopkins
- Topçuoğlu, N. (1996) *Basında Reklam ve Tüketim Olgusu Türkiye'de Yeni Gazetecilik Yönelimleri ve Basının Sosyo-Kültürel Değişimdeki Rolü* Ankara: Vadi.
- Treanor, P. (1997) Structures of Nationalism. *Sociological Research Online*, 2 (1) [Http://www.Socresonline.Org.Uk/Socresonline/2/1/8.Html](http://www.Socresonline.Org.Uk/Socresonline/2/1/8.Html).
- Tuchman, G. (1983) Consciousness Industry and Production of Culture. *Journal of Communication* 33 (3): 330 - 341.
- Total, N. (2006) *Küreselleşme İletişim Kültürlerarasılık*. İstanbul: Kırmızı.
- Uluç, G. (2003) *Küreselleşen Medya: İktidar ve Mücadele Alanı*. Ankara: Anahtar.
- Uslu, Z. K. (2009) *Bilinç Endüstrisinin İktidar ve Siyaset Pratikleri*. İstanbul: Beta.
- Uzun, R. (2009) İletişim Etiği. İstanbul: Dipnot.
- Volosinov, V.N. (1973) *Marksizm and the Philosophy of Language*. NY: Scminar Press.
- Wahl-Jorgensen, K. (2004) How Not To Found A Field: New Evidence On the Origins of Mass Communication Research. *Journal of Communication*, 54, 547-564.
- Wallerstein, I. (1979) *Capitalist World Economy*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Wasco, J. (1981) The Political Economy of the American Film Industry. *Media Culture and Society* 3 (2): 135 -153.
- Wasco, J. (2005) Studying the Political Economy of Media and Information. *Comunicação E Sociedade*, 7: 25-48.
- Wayne, M. (2003) *Marksizm and Media Studies*. London: Pluto.
- Webster, F. (1995) *The Information Society Reader*, London: Routledge.
- Weedon, C. (1987) *Feminist Practice and Poststructuralist Theory*. New York: B. Blackwell. [Http://www.Massey.Ac.Nz/~Alock/Theory/Foucault.Htm](http://www.Massey.Ac.Nz/~Alock/Theory/Foucault.Htm)
- Westley, B. ve D. Maclean (1957) A Conceptual Model For Mass Communication Research *Journalism Quarterly* 34: 31- 38.
- White, R.A. (1983) Mass Communication and Culture: Transition To A New Paradigm. *Journal of Communication* 33 (3): 279 - 301.
- Wilkie, R. (2008) Supply-Chain Democracy and the Circuits of Imperialism. *The Red Critique*. [Http://Redcritique.Org/Fallwinter2008/Printversions/SupplychaindemocracyandThecircuitsofimperialismprint.Htm](http://Redcritique.Org/Fallwinter2008/Printversions/SupplychaindemocracyandThecircuitsofimperialismprint.Htm)
- Williams, R. (1958/1983) *Culture and Society*. New York: Columbia University Press.
- Williams, R. (1961) *The Long Revolution*. New York: Columbia University Press.
- Williams, R. (1977) *Marksizm and Literature*. NY: Oxford University Press.
- Williams, R. (1980) *Problems In Materialism and Culture*. London: New Left.
- Woolcott, J. (1982) Messages and Meanings. In: Gurevitch, M. et al. (eds.) pp. 91-112.
- Wright, C.R. (1959) *Mass Communication: A Sociological Perspective*. NY: Random House.
- Wright, C.R. (1960) Functional Analysis and Mass Communication. *Public Opinion Quarterly*, 24 (4): 605 - 620.
- Wright, C.R. (1974) Functional Analysis and Mass Communication Revisited. In: J. G. Blumler and E. Katz (Eds.), pp. 197 -212.
- Yengin, H. (1994) *Ekranın Büyüsü Batı'da Değişen Televizyon Yayıncılığının Boyutları ve Türkiye'de Özel Televizyonlar*. İstanbul: Der Yayınları.
- Zizek, S. (2003) Homo Sacer As the Object of the Discourse of the University. [Http://www.Lacan.Com/Hsacer.Htm](http://www.Lacan.Com/Hsacer.Htm).